

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Pars I. De Impedimentis Matrimonialibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

QUÆSTIO ULTIMA.

De impedimentis, & dispensationibus matrimonialibus.

ET si pleraque de impedimentis matrimonij, in suis quæque titulis, jam præmissa sint, in quantum de illis hoc libro agitur; quia tamen complura sunt, quæ ad meliorem eorum notitiam plurimum juvant, imò necessaria sunt, præsertim, ubi, ut solet, occurrit casus pendende quandoque dispensationis ex causis valde relevantibus: ideo divisâ hac quæstione, primâ parte de impedimentis; alterâ, de dispensationibus matrimonialibus aliquid adhuc dicendum venit.

PARS I.

De Impedimentis Matrimonialibus.

1873. Impedimentum in genere est, quod alicui præstat obicem, ne illo stante id, quod facere intendit, vel validè fiat, aut saltem facere liceat. Hinc impedimenta matrimonij sunt in duplici classè; alia, quibus stantibus matrimonium quidem validè, sed non licitè fit; & hæc dicuntur *impedientia tantum*; alia, quibus stantibus nec validè, nec licitè; & hæc sunt *dirimentia*.

ARTICULUS I.

De potestate statuendi impedimenta matrimonij.

1874. Cùm ex Trid. *sess. 24. can. 1.* constet, matrimonium fidelium esse unum ex 7. Sacramentis novæ legis, à Christo Domino institutis; & nec ab Ecclesia novum Sacramentum institui posse, aut aliquid mutari quoad substantiam, atque adeò circa materiam, & formam eorum, ut patet ex eod. *Trid. sess. 21. de Commun. c. 1. ibi: salva illorum substantiâ*: merito dubitari potest de potestate statuendi impedimenta matrimonij, ea saltem, quæ tangunt valorem, consequenter substantiam, hujus Sacramenti.

§. I.

An Ecclesia possit statuere impedimenta matrimonij?

1875. Possè impedimenta statuere, solùm *impedientia*, extra dubium est; tum quia hæc non tangunt substantiam Sacramenti; tum quia quisvis etiam homo, matrimonij contractum sibi licitè interdicerè
Tom. IV.

potest, voto, religionis ingressu, &c. Nee dubium est, Ecclesiam posse disponere circa ea, quæ pertinent ad ritus, & modum administrandi, & celebrandi Sacramenta, sed salvâ illorum substantiâ; difficultas est de impedimentis dirimentibus, vi quorum invalidè celebrantur, v. g. personam inhabilitando, vel ad hoc, ut contractus valeat, certas condiciones, sine quibus non, apponendo. Et tametsi non defuerint, qui existimarent, nec ab Ecclesia cum suo capite, posse statui ejusmodi impedimenta; cùm Ecclesia, sicut non potest instituire nova Sacramenta, sic nec possit aliquid mutare circa substantiam eorum; id autem contingeret, si statueret impedimenta dirimentia: tamen indubitatum nunc est, Ecclesiam id omnino posse, ut constat ex Trid. *sess. 24. can. 4.* ubi anathema dicitur, qui dixerit *Ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonij dirimentia*; id, quod etiam liquet ex ipso factò plurium impedimentorum dirimentium, quæ jure solum Ecclesiastico constituta sunt, prout colligi potest, cùm supra de singulis egimus in particulari sub suis titulis.

Sed dices. 1. ad valorem Sacramenti 1876. matrimonij olim non requirebatur præsentia Parochi, & testium; consequenter materia valida erat solus consensus contrahentium; hic autem ex constitutione Ecclesiæ, sine illorum præsentia nunc non valet; ergo jam est alia materia, quam olim Christus instituerit; ergo, cùm hæc mutatio sit ex solâ constitutione Ecclesiæ, ab Ecclesia mutata, & variata est materia Sacramenti; hoc autem non potest Ecclesia, ergo non potest statuere nova impedimenta matrimonij dirimentia. Ad hoc resolvendum ex dictis in tractatu Theologico de Sacramentis, supponendum. 1. certum esse, quòd Ecclesia nequeat aliquid immutare circa substantiam Sacramentorum, atque adeò circa materiam, & formam; cùm hæc formaliter pertineant ad eorum substantiam; habetur enim expressè in Trid. *sess. 21. c. 2.* ubi declarat, *in Ecclesia fuisse perpetuò potestatem, ut in Sacramentorum dispensatione,*
Nnn 2 ne,

ne, *salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, que magis iudicaret expedire, ubi nota, ly salva illorum substantia*: ergo hæc non est relicta arbitrio Ecclesie.

1877. Supponendum. 2. triplicem esse determinationem materiae & formae. 1. *in individuo*, si nimirum pro Sacramento baptismi v. g. determinasset certam aquam in individuo, e. g. *aquam Jordanis*. 2. *in specie*, ut si pro eodem determinasset hanc speciem aquam v. g. naturalem, seu elementarem. 3. *solum in genere*, ut si pro materia ordinis voluisset adhiberi aliquod signum externum collationis potestatis, qualecunque demum deinde ulterius eligeretur, sive impositio manuum, sive porrectio libri, &c.

1878. Supponendum. 3. tunc determinari materiam Sacramentorum, quando designantur certa rerum prædicata, quæ ad hoc, ut sint materia talis Sacramenti, in ijs rebus esse debeant. Sic enim, si à Christo materia baptismi in specie solum determinata est, designando pro materia hujus Sacramenti aquam *naturalem*, seu *elementarem*, quidquid habet, & quamdiu habet hoc prædicatum *aque elementaris*, erit idonea materia baptismi; & si tale prædicatum vel non habet, vel si habet, sed habere definit, etiam definit esse idonea materia hujus Sacramenti.

1879. Supponendum. 4. dupliciter intelligi posse, quòd quis *mutet* materiam Sacramenti. 1. *formaliter*, cum pro prædicato à Christo prius designato designat aliud conveniens rebus diversis à prioribus. Ut si quis vellet pro materia baptismi, *vinum* adhiberi. 2. *materialiter*, quòd fit, si quis faciat solum, ut res amittat prædicatum à Christo designatum; sic quando vinum fit acetum, amittit prædicatum *vini*, prius à Christo designatum pro idonea materia Sacramenti Eucharistiae.

1880. Supponendum. 5. prædicatum, sub quo Christus de facto designavit materias Sacramentorum, aliquando esse *physicum* (sic in baptismo est prædicatum *aque elementaris fluidæ*; in Eucharistia *panis triticus, & vinum de vite*) aliquando autem solum *morale*. Tale in confirmatione est *Christus consecratus ab Episcopo*; in extrema unctione *oleum ab illo benedictum*; in penitentia, peccata hominis subditi,

in quem Sacerdoti cum absolventi collata sit jurisdictio.

Supponendum. 6. sicut diximus, eam rem esse à Christo *formaliter* determinatam pro materia certi Sacramenti, quæ habet illud prædicatum, vel *physicum*, vel *morale*, sub quo illam Christus designavit; ita dicendum esse, ea verba à Christo determinata esse pro forma, quæ habent significationem, & sensum, sub quo Christus illa designavit. Hinc, ut quis habeat potestatem *formaliter* mutandi, vel materias, vel formas, Sacramentorum, deberet posse facere, ut aliquid habens prædicatum à Christo designatum, non amplius esset idonea materia vel forma talis Sacramenti, vel e contra.

Supponendum. 7. quòd Christus non ita determinaverit Sacramentorum materiam, ut in omnibus determinaverit vel speciem infimam, vel genus proximum, sed in quibusdam solum speciem infimam; in alijs autem solum genus remotum, relicta Ecclesie potestate determinandi speciem. Nam. 1. materiam pro Sacramento ordinis Christus solum determinavit in genere, volens adhiberi rem aliquam sensibilem, quæ foret signum potestatis, quæ per talem ordinem confertur; alijs enim nunc non confertur validè Sacerdotium, & Diaconatus; quia nunc non adhibetur eadem materia in specie, quæ olim. Prius enim adhibebatur sola manus impositio, ut habetur in Concilio Carthag. 4. *can. 3. & 4.* nunc verò adhibetur in ordinatione Sacerdotis porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia; in ordinatione autem Diaconi porrectio libri Evangeliorum.

Similiter alia materia adhibetur in Ecclesia Græca, alia in Latina pro Sacramento ordinis, consentiente, & approbante id ipsum summo Pontifice. Patet hoc ex bulla Clem. 8. *edita anno 1591. 31. aug. & incipiente: Sanctissimus*, ubi sic habet ex sententia Congregationis pro reformatione Græcorum: *decernit, declarat, mandat, constituit*, Romanæ habendum esse Episcopum Græcum, Catholicum, qui Græcos Latinis Italiae, & Insularum adiacentium subiectos, ab Episcopo Græco ordinari volentes

volentes, cum illorum dimissoriis ad id tantum concedendis, ritu Græco ordinet. Denique, licet pro materiâ Eucharistiæ determinatus sit panis, & vinum; tamen sub his juxta multorum sententiam dantur diversæ species: ergo non determinavit Christus pro materiâ omnium Sacramentorum semper speciem, sed duntaxat genus. Deinde in alijs expressè determinavit materiâ secundum speciem, ut patet in baptismo, cujus materiâ esse voluit aquam elementarem; hæc enim sola dicitur aqua simpliciter, & sine addito.

Supponendum. 8. materiâ Sacramentorum sic à Christo determinatam esse, ut nisi secundum ejus determinationem adhibeatur, nullum fiat Sacramentum. Patet. 1. ex decreto Eugenij, ubi, postquam retulit pro materiâ singulorum sacramentorum certas, & determinatas res, illico addit: *quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum*, sed res illæ ibi relatæ sunt determinatæ determinatione Christi, cum ex dictis Ecclesiâ determinationem Christi variare non possit, & defectu horum sacramentorum institutionem formalem non habuerit, ut patet ex Trid. relato suprâ: ergo. 2. quia, cum res, & verba, suam vim sacramentaliter significativam non habeant, nisi à Christo, nisi ponatur materiâ, & forma, secundum quod ea Christus voluit esse signa infallibilia, & practica gratiæ, non ponitur Sacramentum; quia non ponitur pars intrinseca, & signum infallibile, ac practicum gratiæ; sed nisi ponatur materiâ pro ut à Christo determinata, non ponitur signum infallibile, ac practicum gratiæ: ergo nec sacramentum; his præmissis.

1885. Sequitur 1. materiâ, & formam sacramentorum non posse mutari ab Ecclesiâ *mutatione formali* pro arbitrio. Est communis, & patet. 1. ex Trid. relato supra. Nam omnis mutatio, quæ in sacramentis fieri potest ab Ecclesiâ, debet esse, *substantiâ sacramentorum*; sed si Ecclesiâ pro arbitrio possit mutare, *mutatione formali*, materiâ & formam sacramentorum, non faceret eam mutationem salvâ substantiâ sacramenti: ergo. 2. quia si posset Ecclesiâ sic mutare, deberet quælibet res, vel quælibet verba, quæ prioribus substitueret, infallibiliter, & practice significare gratiam: hoc autem

dici non potest; quia cum res, & verba ex se non habeant connexionem cum gratia, nequeunt eam infallibiliter, & practice significare, nisi illa, de quibus Deus revelavit, quod illis positis, & exhibitis, velit ex opere operato (hoc est rite factò) conferre gratiam. Deus autem non revelavit se id facturum exhibitis rebus, & verbis, quæ homines, vel Ecclesiâ exhibitu substituerint; sed solum, si hæc & illa; ergo. Min. constat, quia revelationes, quas habemus ex Scriptura, & Patribus, nihil tale enuntiant: ergo.

Sequitur. 2. esse in potestate Ecclesiæ, 1886. variare materiâ Sacramentorum *variatione solum materiali*. Nam hoc possunt etiam causæ naturales; quando enim *vinum* corrumpitur, & transit in acetum, vel alio liquore sic permiscetur, ut desinat esse *vinum usuale*, materiâ Eucharistiæ materialiter variatur secundum dicta n. 1879. sed illud facere possunt etiam causæ naturales, ergo etiam libera, consequenter etiam Ecclesiâ.

Ex hoc &c. pro sacramento matrimonij institutum esse in materiâ ejus sacramenti, consensum mutuum contrahentium sub hoc prædicato, *quod sit contractus legitimus*. Hinc, ut rectè notat Suarez hic D. 2. S. 6. Christus pro Sacramento matrimonij non instituit *contractum determinatum* in specie, sed in genere, nempe *contractum legitimum*. Unde, quam diu Ecclesiâ non facit, ut contractus legitimus, non sit materiâ pro sacramento matrimonij, tam diu non facit in materiâ hujus sacramenti *mutationem formalem*, esto intervenire possit mutatio *materialis*, si ponat ex sua potestate, quam habet, condendi leges pro contractibus certis, aliquas conditiones quarum defectu contractus desinat esse legitimus; sicut, vino affundens copiosam aquam, *materialiter* mutat materiâ Eucharistiæ, si per hoc *vinum* desinat esse *vinum usuale*. Quare ad object. in n. 1876. 12. in forma: dist. ma. quoad secundam partem: olim materiâ valida matrimonij erat consensus contrahentium, sub hoc prædicato, *quo erat contractus legitimus* transferens mutuo jura corporum. C. *sub alio prædicato*. N. ma. dist. min. sed consensus contrahentium nunc constitutione Ecclesiæ non est materiâ valida

sine præsentia Parochi, & testium, *si sine his maneat contractus legitimus*. N. *si non maneat* C. min. ergo constitutione Ecclesiæ materia hujus sacramenti mutata est *materialiter* C. *formaliter* N. conseq. ex n. 1879. & seq. Aliud enim est, dicere, Ecclesia non potest facere, ut id, quod retinet prædicatum, sub quo designatum est in materiam idoneam sacramenti, non sit idonea materia sacramenti; aliud, quod non possit facere, ut illa res non retineat amplius tale prædicatum. Primum verum est. secundum falsum est ex dictis. Primum faceret mutationem formalem. Secundum solum mutationem materialem, Ecclesiæ non impossibilem.

1887. Ex hoc colliges per hoc, quod Ecclesia superinduxerit nova quædam impedimenta matrimonium dirimentia, nihil ab ea mutatione formali, sed tantum materiali mutatum esse circa materiam, & formam Sacramentorum à Christo determinatam; mutationem autem materialem competere Ecclesiæ, non formalem, jam ostensum est. Etiam si enim supposita Ecclesiæ constitutione, matrimonium contrahere volentes inhabilet ad contrahendum, seu contractum validè celebrandum, *sine præsentia Parochi, & testium*, per hoc tamen non facit, quod contractus, retinens prædicatum *contractus legitimi*, non sit apta materia hujus sacramenti; sed tantum quod non habeat hoc prædicatum, non servatà formam in Tridentino præscriptam, quæ mutatio est solum materialis.

§. II.

An Prelati inferiores possint statuere impedimenta matrimonium dirimentia?

1888. Affirmativa saltem quoad Episcopos, & locorum ordinarios suaderi potest ex his, & similibus motivis. 1. quia quilibet Episcopus in sua Diocesi potest omnia, quæ Papa in universo orbe Christiano, nisi aliqua sibi à summo Pontifice sint specialiter reservata; nullibi autem reperitur, hanc potestatem à summo Pontifice sibi specialiter esse reservatam; ergo. Ma. tenet instar regulæ, Soto *de Just.* l. 10. q. 1. a. 3. Sanchez l. 1. hic D. 61. a. n. 3. & alij. deinde constat ex facto, quo à quibusdam

Episcopis, & Concilijs Provincialibus, vel Nationalibus, ejusmodi impedimenta introducta sunt, ut videri potest apud Pontium l. 6. de matr. c. 1. n. 12. & alios.

Nihilominus dicendum, potestatem statuendi impedimenta matrimonii dirimentia, esse penes solum summum Pontificem. Nam Episcopi suam potestatem (intellige jurisdictionis) immediate accipiunt à summo Pontifice, à quo *in partem sollicitudinis, non autem potestatis plenitudinem vocantur. c. qui se sui, a. q. 6.* ubi Vigilius Papa ait, liquere, *causarum majorum negotia causarum sanctæ sedis esse reservata; eo quod illa reliqua Ecclesiis in a vices suas crediderit largiendas, ut in partem sint vocatæ sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* V. Card. de Lugo. *Respons. moral.* l. 1. d. 45. a. n. 1. Et in c. *Ad honorem.* 4. de antor. & usu pall. idem repetitur; ubi dicitur, quod *solus Romanus Pontifex in Missarum solemnibus pallio semper utatur, & ubique quoniam ipse (nimirum solus) assumptus est in plenitudinem Ecclesiasticæ potestatis, quæ per pallium significatur;* ergo Papatu inferiores Prelati tantum jurisdictionis, & non plus habent, quantum à summo Pontifice accipiunt; atqui ab hoc eis potestatem statuendi impedimenta matrimonii dirimentia generaliter communicatam esse, nullo jure scripto, vel non scripto, probatur; & plenitudinem jurisdictionis Pontificiæ non habere constat; ergo; sic communis cum Perez de matr. l. 21. sect. 5. n. 7.

Dices: ergo saltem *in suis Ecclesiis* habebunt plenitudinem potestatis significatæ pallio, ut ait textus, quibus pro Ecclesiæ sua pallium conceditur. 12. N. illatum si propriè loquamur *de plenitudine potestatis*, nimirum non restrictæ, etiam per ordinem ad suos. Nec enim alijs infra Papatu conceditur usus pallij etiam in suis Ecclesijs, *pro semper*, ut expressè ait textus; sed *pro certis tantum diebus;* & quædam *causis gravioribus*, inter quas meriti numeratur jurisdictionis statuendi impedimenta matrimonii dirimentia, *sanctæ sedis reservatis*, ut habetur *c. qui se sui, a. q. 6. priorum.* accedit, quod Christus omnes suas pascendas tradiderit non alteri, nisi Petro, & Successoribus ejus.

Ad rationes in contrarium 13. ad 1. jam ex dictis

ex dictis constare, hanc potestatem sibi à Pontifice reservatam, 1. reservatione generali causarum graviorum. 2. in potestate ordinaria, quæ Episcopis generaliter concessa est, titulo jurisdictionis Episcopalis, seu ordinariæ, non claudi potestatem impedimenta dirimentia statuendi, consequenter speciali reservatione non egere, quare in eo argumento neganda venit ea regula Soti, & aliorum, quatenus exigit specialem reservationem.

1891. Ad 2. ibid. 32. me non negare Episcopis jurisdictionem statuendi quædam impedimenta dirimentia, quæ suam vim obtineant *comprobatione Summi Pontificis*; non autem antè. Nec exempla, quæ refert Pontius ibidem citatus, aliud probant. Nam, esto illi Episcopi in Concilijs suis statuerint quædam ejusmodi impedimenta, plura tamen à summis Pontificibus rejecta sunt; alia confirmata; sine quo nec illa vim ullam habuissent. Et quamvis Pontius *cit. n. 12.* dicat: hanc potestatem *de jure* pertinere ad Episcopos, & Concilia nationalia, ac Provincialia; fatetur tamen, antiquam jam consuetudine summo Pontifici reservatam.

Nec obstat, quòd aliqui dicant, contractum matrimonij esse *juris naturalis*, quo omnes sunt habiles nullo impedimento naturali laborantes; consequenter hoc jus non rectè à Republica Ecclesiastica restringi. Nam esto sit *juris naturalis permittentis*; non est tamen *juris naturæ præcipientis*. Unde rectè notat celebris Jurisconsultus & Doctor Schambogen in centum questionibus Juris, quibus titulus: *Ars longa vita brevis q. 7.* quamvis lex humana nihil possit præcipere, quod jus naturæ prohibet, vel prohibere, quod præcipit: potest tamen libertatem naturalem modificare, & vetare, quod naturaliter, seclusis causis, & circumstantiis, simpliciter liceret.

§. III.

An consuetudine induci possint nova impedimenta dirimentia vel abrogari constituta?

1892. Negativam quoad primam partem sequuntur Glossa in *c. 1. de cognat. spirit.* Joannes Andreas, & Ancharan. in *c. 5. de consang.* & alij, quorum ratio est. 1. quia sic consuetudine contraria etiam possent abrogari impedimenta dirimentia Ecclesiæ constitutione inducta; at hoc fieri

non potest. 1. quia consuetudo contrahendi matrimonium intra gradus jure prohibitos, expressè dicitur *corruptela in c. Quod super 5. de consang.*

2. Quia textus in *c. super eo. 3. de cognat. spirit.* quo videtur consuetudini concedi vis faciendi, quòd liceat contrahere in gradibus prohibitis cognationis spiritualis, consequenter abrogare constitutionem Ecclesiæ, quæ talia conjugia dirimuntur, solùm loquitur de casu, quo scandalum nasceretur, si conjunctio eorum non permitteretur ex consuetudine, quos jure inhabiles reddit Ecclesiæ: ergo extra hunc casum consuetudo nihil potest.

Pro 2. parte est, quia defacò, præsertim in Provincijs septentrionalibus, ubi hæretici degunt, jam invaluit consuetudo matrimonia contrahendi cum impedimento jure Ecclesiastico solum dirimente; ergo consuetudo habet vim abrogandi leges etiam Ecclesiasticas; patet conseq. quia cum leges humanæ firmitatem non obtineant, nisi approbentur, & roorentur moribus utentium, & quoad leges Ecclesiasticas ab hæreticis planè oppositum jam à centum, & amplius annis fiat in plurimis ab Ecclesiâ statutis, vix bene dici potest, respectu eorum eas Ecclesiæ leges adhuc vim obligationis obtinere.

Et ideo ejusmodi hæreticorùm conjugia valida esse censent Marchantius *tom. 3. Tribun. Sacram. tr. 1. tit. 6. conclus. 4.* Bonagratia in *summ. qq. Regular. disceptat. de matr. Sacram. n. 67.* & alij apud P. Westner *de Canonic. Imped. matrim. p. 1. a. 1. n. 20. qui n. 25.* censent, præstare, decisionem Apostolicam, propter rei gravitatem, & casuum frequentiam, expectare, quàm de ea aliquid certi statuere; quamvis existimet sententiam hæreticorum matrimonijs faventem, probabilem, ac tutam, & ratione, ac juris principiis generalibus spectatis, negante potiore videri; his præmissis.

Ad questionem initio §. propositam (an consuetudine mutari, vel constitui impedimenta possint) 32. resolutionem constare ex dictis à n. 1244. ubi responsù est affirmativè, si consuetudo talis sit legitime inducta, vel præscripta. Et ita tenet Castrop. *de sponsal. d. 4. p. 1. n. 5.* citans P. Sanchez *l. 7. hic d. 4. a. n. 11.* Pontium *l. 6. c. 4. n. 6.* & alios. Et huic resolutioni non obstat. *c. quod super 5. de consang.* consuetudinem matrimonia

nia contrahendi in gradibus prohibitis, vocans potius *corruptelam*. Nam, etsi verum sit, quod nulla consuetudo, quam Ecclesia reprobat, tanquam *corruptelam*, quamdiu talis manet, possit abrogare legem humanam, ut diximus à n. 1256. secus tamen est, ubi definit talis esse, ut notavimus ibid. à n. cit. ubi etiam ostensum, unde cognosci possit, quod consuetudo definit esse morum corruptiva.

1895. Ad rationes in contrarium; & primò ad eam, quæ habetur n. 1892. C. ma. de consuetudine legitima. N. min. ad probat. petitam ex c. *quod super*. R. solum sequi, consuetudini, quam jura vocant *corruptelam*, vi dati c. non concedi vim mutandi, vel constituendi impedimenta, *quamdiu talis manet*; non autem, secus. ad 2. quod dicitur ex c. *super eo*, responsum est n. 1259. ad 3. in n. 1893. R. in questione, *an conjugia hæreticorum valida sint*, licet contrahant cum impedimentis dirimentibus, solo jure canonico inductis; negativam teneri à Lessio in *Auctuario l. 2. de Prescript. casu. 1. P. Gobat in Theol. experiment. tr. 9. n. 49. & in appendic. 15. à n. 88.* Ratio esse potest. 1. quia sic hæretici essent exempti à totali obedientia Ecclesiæ in omnibus, quibus etiam scienter, & cum contemptu Ecclesiasticæ potestatis in Romano Pontifice (à quo contemptu maximè recentiores hæreses initium duxerunt, impiissimis fundatoribus) ejus legibus, & constitutionibus cum pertinacia contraveniunt. 2. quia nulla consuetudo, nisi *rationabilis*, habet vim mutandi vel inducendi jus humanum, ut dictum est n. 1245. at consuetudo hæreticorum, cum pertinacia, & contemptu contraveniens constitutionibus legitimi superioris, non est *rationabilis*, hoc enim repugnat juri naturali, & divino; ergo.

1896. 3. Quia consuetudo, ut habeat vim mutandi, vel abrogandi jus humanum, indiget consensu saltem *legali* Principis ex n. 1249. & seq. hunc autem consensum non habet consuetudo hæreticorum, quæ contumaciter obnituntur legibus Pontificijs; tum quia finis quæsitus est turpis, nimirum contemptus Ecclesiæ, quod est contrarium juri naturæ, & divino; tum quia consensus legalis, de quo agit c. *fm. de consuetudine*, est, quoties consuetudo

inducitur non ex contemptu Legislatoris, sed ex fine boni communis in Republica ceteroquin legitimo superiori parente; quod respectu veræ Ecclesiæ nullo modo præstant hæretici; his positus.

Mihi sententia pronuntians in hoc casu pro valore conjugiorum, quæ contrahunt hæretici contra leges Ecclesiasticas, cum impedimentis dirimentibus, jure solum Ecclesiastico inductis, nec ratione, nec spectatis juris generalibus principijs, videtur potior opposita tum ex rationibus in contrarium allatis, tum ex solutione eorum, quæ pro illo favore producta sunt. Ad id, quod dicitur in n. 1893. R. dato, quod leges firmitatem obligationis accipiant, ex observantia, & moribus utentium, consequenter infirmentur, *se contrarij mores utentium sint rationabiles*; non autem, si secus; hoc autem non habent mores hæreticorum, cum contemptu & pertinacia, imò de industria rejicientium leges Pontificias ex n. 1896. ergo. Accedit, quod illud dictum, *leges firmanur, cum moribus utentium approbantur*, intelligatur solum de firmitate *facti*, non *juris*. Nam obligationem, seu vim obligandi, leges Ecclesiæ non habent ab usu, ut rectè notat Castropalaus p. 1. tr. 3. d. 1. p. 13. n. 6.

Dices 1. cessatio earum legum, respectu hæreticorum, videtur expediens bono communi; cum earum, ex quibus bonum commune per eas leges quantum speratur, observantia, in ijs amplius sperari non possit, ac proinde moraliter impossibilis videatur. R. videri vehementer dubium, an ex eo, quod in aliqua parte corporis politici, vel mystici sperari non possit observantia legum, toti corpori rectè præscriptarum, bono publico sit expediens cessatio legum in tali parte, vel communitate, præsertim, quando talis cessatio initium duxit à schismate, seu divisione, ac contemptu Legislatoris, prout revera est in hæreticis, præsertim nostri temporis quibus per licentiam vitæ, viam ad desciscendum, exemplo suo sacrilego fecerunt Apostatæ à Religione, vel statu Clericali. Deinde aliud est, *non posse sperari observantiam defectu potentia*, vel etiam *voluntatis* ob difficultates extrinsecas, & insuperabiles moraliter, quando talis defectus se tenet *ex parte illorum*, qui legem observa-

observare deberent; aliud, si talis defectus non sit in subditis; ut, cum possent, si vellent, & voluntatem non impediant difficultates ab ipsorum arbitrio independentes; quo posito:

1899. Dices. 2. etsi transmittatur, cessationem legis esse expedientem bono publico, cum eius observantia sperari non potest, defectu potentiae, vel voluntatis independente à subditorum arbitrio; secus tamen est, quando ea moralis impossibilitas nascitur ex ipso arbitrio, imò contumacia subditorum. Certum enim est in multis communitatibus privatis, adeò vigere vitium Simoniae, usurarum, violationis immunitatis, & disciplinae Ecclesiasticae, ut vix sperari possit emendatio, non defectu potentiae, sed voluntatis: ex hoc tamen non rectè sequitur, esse bono publico expedientem, respectu talis communitatis (v. g. Cambosorum, mutuantium, Judicum secularium) cessare leges ea vitia prohibentes.

1900. Dices. 2. viros Apostolicos defudantes in haereticorum reductione, si qui eorum ad veram fidem convertantur, non fuisse, aut esse multum sollicitos, in eorum matrimonijs revalidandis, quae durante ipsorum haeresi, cum impedimentis jure Ecclesiastico dirimentibus contraxerunt. R. ex hoc non sequi, consuetudine haereticorum sublatas esse leges Ecclesiae, de quibus hic agitur; sed solum tales sequi opinionem, quae probabiliter illi consuetudini concedit vim abrogandi eas leges. Caterum cum Ecclesia nullo modo difficilis esse soleat, in dispensando cum talibus conversis, in re tam gravi & minimè certà (cui facilis medela est) ejusmodi neo-conversos non juvari ad licitè prosequendam suam consuetudinem; ac viros illos tam sancti laboris, veniam mereri in ijs, quibus citra culpam suam non occurrit dubitatio in oppositum.

1901. Dices. 3. si eos obligarent impedimenta matrimonium irritantia jure solum Ecclesiastico, difficilior longè fieret eorum conversio, metu proles ipsorum habendas pro spurjis aut illegitimis, sacrorum ordinum, beneficiorum, & dignitatum Ecclesiasticarum incapacibus. R. ad hanc objectionem jam constare ex solutione prioris. Nam Ecclesia nullo modo difficilis est in

Tom. 17.

concedenda dispensatione impedimentorum, quae sunt juris tantum humani, praesertim ubi spes affulget animarum ad viam salutis facilius reducendarum ex hac sua benignitate.

Dices. 4. licet haeretici suà pertinacia, 1903. & in Christi Vicarium inobedientia, peccata potius, quam favorem mereantur; non tamen sunt indigni miseratione; cum eorum pars magna hodie, ex errore solum, Ecclesiae jurisdictioni se subijci, inculpabiliter ignoret. R. omnino concedi, non negandam esse haereticis Ecclesiae miserationem; sed ad hoc opus non esse, ut solvantur à tam justis legibus Ecclesiae; cum haec, in plurimis alijs miserationem suam planè maternam illis impendat, orando pro illorum salute, tot viros Apostolicos submittendo, qui etiam profuso sanguine, & atrocissimis tormentis exantatis per se, vel successores suos, non desinant quaerere illorum conversionem; & cum ad maternum sinum redeunt, amanter excipiendo.

Dices. 5. si acri canones consuetudinem, 1903. quae juri positivo, & Ecclesiastico deroget, generaliter approbantes, plus non exigunt, quam rationabilem, & legitime praescriptam consuetudinem; hoc autem stat, etiam sine tacito Principis consensu. R. negando ulli consuetudini (sine consensu Principis saltem legali) concessam esse vim abrogandi legem humanam, rationem dedimus in n. 1246. & seq. ex c. consuetudinis, dist. 11. imò ipsa etiam praescriptio, vim, quam habet, habet constitutione legum, in quo ponimus consensum legalem; ergo cum in antecedenti allegatur consuetudo legitime praescripta, quae hoc ipso, quòd talis sit, includit consensum legalem Principis, malè inferitur, non requiri consensum tacitum Principis, ut consuetudo sic praescripta vim habeat, abrogandi legem humanam.

Caterum difficulter probabitur, hanc haereticorum consuetudinem, legibus Romanorum Pontificum contrariam, esse legitime praescriptam. Tametsi enim ea consuetudo sit longissimi temporis; capta tamen est irrationabiliter, & pessimè fide per homines juri naturali, & divino refractarios, qui violatà Deo datà fide, per meram vitae licentiam & impudicitiam

Ooo

dicitiam tum exemplo tum verbo, facile alios in sui sequelam, & contemptum Ecclesiae, ac legum ejus perduxerunt. Accedit, quod ea consuetudo nunquam fuerit possessionis, aut quasi possessionis pacificae, sed interruptae tot reclamacionibus, & poenis, in eos vibratis ab Ecclesiastico legislatore.

§. IV.

An Magistratus Laicus, seu secularis statuere possit impedimenta matrimonij?

1904. Videtur, quod sic 1. quia, cum matrimonium importet contractum civilem; potestas autem Laica possit statuere certam formam ejusmodi contractibus, quae non observata nulliter fiant, consequenter *legitimi* non sint, sicut statuit ipsa Ecclesia; recte videtur sequi, eandem posse statuere impedimenta matrimonij; seu, quod idem est, mutare saltem [mutatione materiali materiam hujus Sacramenti, faciendo scilicet, *ne contractus sit legitimus*, non observata forma, lege civili praescripta; id, quod etiam possunt in materia aliorum Sacramentorum, v. g. ne vinum maneat vinum usuale.

1905. 2. Quia Magistratus laicus potest certis actibus apponere aliquam conditionem, quae non posita tales actus eodem jure non subsistunt, vel apponendo qualitatem exclusivam alicujus ad substantiam talis actus requisiti: ergo etiam potest statuere impedimenta matrimonij; patet conseq. quia statuere impedimentum nihil aliud est, quam ponere conditionem, sine qua; vel adjicere qualitatem, quae stante matrimonio pulliter fiat, vel saltem impediatur. antecedeus probatur. Nam Magistratus laicus potest statuere, ne subditi nubant extra territorium; vel si secus, solvant censum emigrationis. 2. ne bona alienentur in forenses, etiam causa dotis, vel quod feuda non dentur in dotem, ut expresse docet de Luca, tanquam proba-

bilius lib. 14. de Regularibus, in annotationibus ad SS. Conc. Trid. discurso 26. n. 39.

Deinde Magistratus Laicus potest sequestrare puellas ad effectum explorandi veram earum, ac liberam voluntatem, ut occurratur seductionibus, & violentiis. Potest indignè nubentes privare dote; potest negare bonorum extraditionem, si nubant extra territorium contra Magistratus voluntatem, &c. Nam haec continent meram temporalitatem, & statui possunt ex justo, honestoque fine: ac qui haec impediunt matrimonia, saltem quoad libertatem: ergo. Confirmatur: quia multi judicant, valere statutum civitatis, quod inter homines diversarum civitatum non contrahatur matrimonium sub certa poena, dummodo possint honestè contrahere inter homines suae civitatis; sic Bartol. Angelus, & alij, quos refert Felinus in c. 1. de sponsal. n. 20. *versu secundo fallit.*

Verum, omnino negandum est, Magistratum, seu Principem secularem, licet fidelem, *saltem defuncto*, posse condere legem, quae impedimentum aliquod vel impediens, vel dirimens matrimonium inducat in suos subditos fideles; ita communis; quia hanc potestatem de facto esse reservatam soli summo Pontifici, ex de-
 ctis constat n. 1888. dixi. 1. in subditos suos fideles. Si enim habeant sub se quos etiam infideles, quorum matrimonium non est verum Sacramentum, ut diximus a num. 340. potest; cum in tali casu eorum matrimonium maneat contractus merè civilis. dixi. 2. *saltem defuncto*. Nam Basiliius Pontius lib. 6. de Impediment. c. 2. num. 2. recte movet hanc questionem, unde contingit, quod Magistratus Laicus non possit condere impedimenta matrimonij; an licet possit, quantum est ex se, tamen nunc propterea solum, atque adeo *defuncto non possit*, quia summus Pontifex eam potestatem sibi reservavit? vel, quia caret potestate ad talem actum, seu dispositionem? quibus positis n. 3. *prospus immunito* subjungit, quod P. Sanchez l. 7. d. 3. num. 2. ex *levissimis fundamentis* primum concedat Principi seculari fidei-

non obstante, quod Sanchez ibidem asserat, de facto tamen eam potestatem esse reservatam soli summo Pontifici.

1908. *Immeritò*, inquam, hoc asserit Pontius de tanto viro, qui (ut novit orbis) in resolutionibus suis tam cautè, ac fundatè loquitur, ut meritò illi injurius sit, qui eum *ex levissimis fundamentis* ad affirmandum, vel negandum aliquid, procedere, orbi vulget. Nec in ea opinione, pro qua stat Sanchez, ipse singularis est; cum plures ibidem relatos, secum sentientes habeat, viros aequè doctos, ac sint alij opinionis contrariae; nec suis fundamentis destitutos, quæ sanè levissima non sunt, ut patebit consideranti.

Ceterum omnino existimo, probabilius esse, leges magistratum secularium, quæ directè, vel indirectè substantiam matrimonij fidelium mutant, vel impediunt, irritas, ac nullas esse, ex defectu potestatis; sic Castropalaus *d. 4. de spons. p. 1. n. 3.* & apud eum Covarr. *4. decret. p. 2. c. 6. §. 1.* Layman. *l. 5. summ. tr. 10. p. 4. c. 1. n. 3.* & alij. Quia, etsi matrimonium fidelium sit contractus civilis, & politicus; quia tamen à Christo elevatus est ad rationem sacramenti novæ legis, quoties à fidelibus celebratur juxta institutionem Christi, non manet, sed definit esse contractus *merè civilis*, & politicus, ac evadit *sacramentalis*, & *sacer*; at qui circa substantiam rei sacramentalis, & sacræ nihil potest potestas Laica, cum sit extra forum sæculare: ergo, ma. est certa. min. etiam constat tum ex dictis; tum ex diversis textibus juris sacri; probatur. 1. ex *c. Tuam, de ord. cogit. ubi* deciditur, etsi causa temporalis (v. g. hereditatis) tractetur principaliter coram sæculari Judge; hunc, si incidat *questio natalium*, non debere causam successione, dependentem à causa natalium incipere, sed expectare, *donec causa natalium Apostolico judicio finem acceperit*; ratio redditur, *quia secus nihil aliud esset, quam diversis processibus intricare negotium, & confusione quadam, judicij ordinem perturbare.* Sic Honorius III. ad Ludovicum Regem Franciæ.

1910. Similiter *c. Multorum. 35. q. 6.* Alexander II. Guilielmo de Monfralio, volenti suam uxorem rejicere pratenso titulo consanguinitatis, mandat interdicens, ne id agat, *donec Episcoporum concilium causam*

examinarit. Et ideo in *c. Cum secundum Apostolum, de secundis Nupt.* ea lex Cæsarium, quæ infamiam irrogat viduis nubentibus intra annum luctus, abrogatur, tanquam disponens de re, sæculari foro non subiecta; & *c. quedam lex. 35. q. 2.* rejicitur à Gregorio I. lex Honorij, & Justiniani Imperatorum, quæ decernebat valida matrimonia *inter consobrinos*; & ipsum Conc. Trid. *sess. 24. can. 12.* anathemate ferit eum, qui dixerit, *causas matrimoniales non spectare ad Judices Ecclesiasticos.* V. quæ supra à n. 364. diximus ad quæst. an valor matrimonij pendeat à consensu, secundum consuetudinem loci, ubi celebratur.

Confirmatur; quia leges civiles, & statuta à Dominis temporalibus, & Magistratibus Laicis facta, quæ directè, vel indirectè disponunt aliquid circa matrimonia fidelium, impediens validitatem, & minuens contrahentium libertatem, jure canonico reprobata sunt, ut constat ex dictis à n. 504. Nec juvat recursus ad distinctionem solitam: omnino reprobari, quatenus disponunt de matrimonijs, in quantum sunt sacramentum; non autem, in quantum sunt contractus merè civilis, & politicus; nam ad hoc jam constat ex dictis à n. 1506.

Ad 1. rationem in contrarium in n. 1912. 1904. *z.* licet potestas Laica contractibus merè civilibus, & politicis (quando etiam celebrati manent *merè civiles*) possit præscribere formam, quæ non servatà, irriti, ac nulli sint; id tamen negari; quando hoc ipso, quod celebrentur à fidelibus eo modo, quo Christiani debent, non manent *merè civiles*, sed evadunt sacri, & sacramentales, ut dictum est à n. 1506.

Ad 2. in n. 1905. *z.* quidquid sit de alijs contractibus, & dispositionibus Laicorum, id tamen univèrsaliter tenendum, nullum Dominum terrestrem, aut magistratum sæcularem posse vel licitè, vel validè, aliquid statueri pro matrimonijs fidelium per modum pænæ, vel privationis ejus, quod aliàs de jure certò competit, in transgressores talis statuti, si directè, vel indirectè tangat validitatem, aut libertatem matrimonij, ut constat ex Trid. in n. 1506. & alijs rationibus hætenus allatis. Ex hoc sequitur irritum esse mandatum, vel præceptum quorumlibet

bet Dominorum temporalium, vel Magistratum Laicorum, qui minis vel poenis viros vel mulieres cogunt (etiam sola coactione conditionata) etiam solum indirecte, ut cum ijs matrimonium contrahant, quos ipsi eorum domini volunt. Nam si minæ, vel pænæ graves sint, iniuste, ac graviter lædunt libertatem matrimonij; ergo ejusmodi leges, & statuta jure sacro reprobata sunt, & omnino illicita, ac nulla, secundum dicta. *iniuste*, quia citra legitimam potestatem, ut constat ex Trid. jam citato; & contra subditorum, in hoc ab illis independentium; *graviter*, si damnum grave sit.

1914. Idem dicendum venit, si, nisi nubant ei, quem ipsi volunt, subditis negent consecutionem paternæ hereditatis, vel fundos ad hos jure pertinentes, auferant, Nam in tali casu si non directe, saltem indirecte cogunt ad tale matrimonium, renuendo debitum solvere, ut constat ex dictis & sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ reprobatur à Trid. ut dictum est ibidem; præsertim, cum contineant privationem ejus, quod aliàs jure certo debitum est, ut notavimus supra.

1915. Dices: per decretum C. C. Trid. 24. de matr. c. 9. de quo n. 504. ubi videntur abrogari leges Principum, & Magistratum secularium, solum intelligenda venit abolitio earum, in quantum contra leges sæculares iuste providendum erat validitati, & libertati matrimonij, atque adeo in quantum *iniuste* minis, & pœnis, aut privatione ejus, quod aliàs de jure competit, illis præjudicatur, hoc autem non fit, quando per leges sæculares *iuste* sunt illæ minæ, pœnæ, ac privationes; ut si negetur solum *lucrum acquirendum*; vel etiam aliquid aliàs jure debitum, sed ex iusto, & honesto fine; qualis esset lex municipalis, ne bona stabilia, & in proprio territorio existentia, alienentur in forenses, ex quibus Dominis territorij fieri frequenter possunt graves incommoditates, & collisiones cum alijs dominijs; vel ne feuda transeant, loco dotis, in maritum, vel similes, qui sunt inimici, vel infensi, aut suspecti, sive potentiores domino directo; sic de Luca *cit. n. 39.*

Ante Respons. not. 1. voluntatem Legislatoris Laici (atque adeo legem) que hoc ipso, quod directe, vel indirecte minetur, aut privet transgressores legis, bono illis jure debito, non posse censeri *justam*, quando punitur ab Ecclesia tanquam mortaliter mala; ut, cum punitur excommunicatione lætæ sententiæ; hæc enim supponit peccatum mortale: at voluntas Domini terrestris, vel Magistratus sæcularis (atque adeo lex) quæ directe vel indirecte minatur, vel privat subditum dote, vel hereditate debita, aut alijs bonis, jure vel in re, vel ad rem illi debitis, nisi matrimonium incant, quod dominus, aut magistratus vult, est talis voluntas; ergo nequit esse *justa*.

Not. 2. nec eo casu *justam* esse voluntatem Legislatoris Laici, consequenter legem, quæ minatur, vel privat transgressores bonis jure debitis, ex eo, quod incant, vel non incant hoc matrimonium, à quo in conscientia non prohibentur. Nam Legislator, qui aliquid à me exigit, in quo ei subjectus non sum, iniuste illud lege comminatoria, vel pœnali à se condita, à me exigit; sed subditi dominis terrestribus, aut etiam parentibus in electione status, qualis est conjugij, subjecti non sunt, ex n. 145. & seq. nisi aliunde in conscientia teneantur hoc, vel illud, inire vel relinquere, ergo. Nec juvat distinguere non sunt subjecti in electione status conjugalis, *ut eum determinatè incant* C. *ex suppositione, quod inire velint, tale incant, vel non incant* N. Nam etiam ad hoc jam constat. 1. non teneri eos inire matrimonium, quando determinati sunt ad statum oppositum ex n. 145. Nec etiam quando determinati sunt ad statum conjugalem juxta dicta n. 144. & seq. ergo; quo posito.

2. Ad objectionem in n. 1915. data, quod leges civiles in eo solum per Tridentinum abolitæ sint, in quo *iniuste* statuitur de matrimonio, quod ejus validitati, aut libertati nocet, ut vult de Luca *cit.* sed nego esse *justas*, cum *generaliter* statuant minas, & pœnas, ac privationes eorum, quæ jure debita sunt in eos, qui tales eorum leges, de valore, vel ijs, quæ libertatem

bertatem matrimonij, etiam indirectè minuunt, non observant etiam extra casus, quibus inire, vel non inire matrimonium non prohibuit in conscientia, de quibus diximus à n. 143. & seq. dixi: *dato*, leges civiles in eo solum per Tridentinum aboliatas, in quo *injustè* statuunt de matrimonio, quod ejus validitati, ac libertati nocet. Nam ex alio etiam capite (nimirum defectu potestatis) irrita sunt, ut constat ex dictis n. 1909. & passim alibi. Et ideo non salvat eos, ut vult de Luca *cit. supra* n. 1915. quod interdum ex alio justo, ac honesto fine sub minis, & penis statuunt de matrimonio, quod ejus validitati, ac libertati nocet. Nam intentio non facit justam esse legem ab eo conditam, qui caret potestate ferendi legem in tali materia.

1919. Per hoc tamen non nego, valere leges Principum, vel Magistratum secularium, quae statuunt circa ea solum, quae nec directè, nec indirectè tangunt substantiam matrimonij; qualia sunt de dote constituenda, de donatione propter nuptias, sponalitati largitate, legitimatione in solis temporalibus; modò ex his nihil redundet in libertatis diminutionem; sic enim ea dispositio *indirectè saltem* redundaret in matrimonij substantiam, ad quam pertinet libertas immunis à metu *injustè* causato volentibus matrimonium inire. Quod autem libertati, prout eam illaenam volunt sacri canones, & Tridentinum, dum leges seculares hoc titulo reprobant, istae vel directè vel indirectè nocent per ea, quae inducunt speciem poenae, vel privationem ejus, quod aliàs certè de jure competit, fatetur ipse de Luca *cit. n. 36.* aliàs Patronus sententiae contrariae, ut constat ex dictis; & ratio est, quia metus poenae, vel privationis bonorum debitorum, continet damnum, & causat injuriam passio metum, ut notat Pontius *l. 4. c. 4. n. 10.* & quidem illatam ab eo, in casu, qui quoad eam materiam, in alterum jurisdictione caret, ut constat ex dictis.

1920. Ex hoc sequitur 1. injustam esse legem secularem, quae concedit parentibus facultatem exheredandi liberos, vel negandi dotem filiae aliàs non provisae, quod ipsis invitis nubat, praesertim, si id egerunt petito parentum consilio; quia

in utroque casu privantur re, sibi jure debita; ergo saltem indirectè nocent libertati, quam illaenam vult Tridentinum; & procedunt in re, ubi tales leges aboliatae sunt, teste de Luca *cit. n. 39.* Pontio *cit. n. 10.* & alijs. Quid porro dicendum, si nubant indigno, constat à n. 497. Sequitur 2. leges seculares, quae prohibent bona feudalia causa dotis asserre forensibus, probabilius esse justas, ut tenet de Luca *cit. supra* n. 1915. Nam in hoc casu dominus directus nihil statuit circa matrimonium, cujus transgressio induceret poenam vel privationem alicujus jure debiti; cum vassallus aliunde teneatur cavere alienationem feudi; unde jus domini directi deterius evadat.

Sequitur 3. ex hoc, quod leges seculares subditos nubentes extra territorium contra domini, vel magistratus voluntatem, puniant privatione bonorum, vel omnium, vel parte, quae ipsis aliàs jure debita sunt, leges esse injustas; ex n. 1916. dixi *ex hoc, quod puniant se nubentes.* Nam si aliunde jus habeant exigendi censum emigrationis in casu subditi à priori dominio in aliud se transferentis, exigere quidem possunt *eo titulo*; sed non, *ut poenam*, quia *lex eo titulo puniens*, ut dixi, injusta est. Et sub hac distinctione admitti potest doctrina, quam tradit Gobat *tract. 9. Theol. experim. n. 21.* approbans statutum Mutinense, quo mulier *se ipsam nubens*, hoc est, se ipsam conjugio elocans redditur incapax ad recipiendum ex testamento, vel ab intestato cujuscumque civis, vel districtualis Mutinae, si hoc non statuat in poenam; non autem si fecus. Tunc enim haec prohibitio, non est mera prohibitio, sed conditionalis coactio, juxta alibi dicta.

Causalis verò, quam asserit de Luca superius n. 1915. pro justitia legum civilium, quae nubentibus extra territorium contra ejusmodi leges negant extraditionem bonorum, quae aliàs jure debita sunt, ex eo desumpta, quod haec concernant *meram temporalitatem*, in usu Laicorum frequens est,

& nunc propria regulæ ubique ingerendi se rebus temporalibus, etiam si sint Ecclesiastica. Caterùm ut aliàs notavimus supra, nisi limitetur, ea regula certò falsa est. Nam sicut necesse est, utile vitari per inutile, quando illi hoc inseparabiliter annexum est, ut docet *reg. 37. de regul. juris in 6. sic*, & à fortiori, necesse est extrahi temporale à jurisdictione temporali, quando illi inseparabiliter annexum est spirituale; unde sicut illud complexum ex utili, & inutili est simpliciter inutile; sic istud ex temporali & spirituali est simpliciter spirituale: de spiritualibus autem potestas Laicorum nulla est; ergo. Cùm ergo temporalitas, cui spirituale inseparabiliter annexum est, sit tale complexum; rectè sequitur, circa talem temporalitatem nullam esse potestatem Laicorum.

1922. Sequitur. 4. non esse quidem irritas leges sæculares, quæ concedunt parentibus, aut ijs, qui loco parentum sunt, facultatem sequestrandi puellas, nubere volentes, ad hunc finem, ut explorent sufficiens earum iudicium, vel ne seducantur: non autem, ut avertant ab hoc connubio, præsertim non indigno, vel, ut illud incant cum tali, ut habetur in *num. 1767. sequitur. 5. esse probabilius, non esse irritas leges sæculares, quæ quoad nubentes disponunt solum de lucro non acquirendo, ut notat Pontius cit. n. 10. quia, ut diximus alibi, metus amittendi lucrum, nullo jure in re, vel ad rem debitum, non est propriè pœna, nec minuit libertatem matrimonij, prout eam illasam volunt sacri canones, & Tridentinum. Ex his patet ad casus, & probationes particulares in objectis n. 1905. & n. 1915.*

ARTICULUS II.

De Impedimentis tantum impedientibus matrimonium.

1923. Quid sit impedimentum tantum impediens, constat ex n. 1873. Inter impedimenta matrimonium solum impedientia, seu illicitum reddentia, quædam incurruntur ex crimine, & continentur his verbis: *Incestus, Raptus sponsatæ, mors mulieris, susceptus propriæ sobolis, mors presbyteralis; vel si pœniteat solenniter; aut monialem accipiat: prohibent hæc conjugium sociandum: quæ verò sine delicto incurruntur, sequentibus explicantur: Eccle-*

*sia vetitum, nec non tempus feriatum; atque Carechismus, sponsalia, iungio votum, impediunt fieri; permittunt facta tenere: de his igitur in præsens agendum erit; ubi vides impedimenta solum impedientia ex delicto, esse septem; sine delicto, quinque: quanquam hodie sola quatuor, nimirum *Ecclesie vetitum, tempus feriatum, sponsalia, & votum, sint in usu, cæteris antiquatis, & usu contrario abolitæ, ut patet ex seq.**

§. I.

De Incestu.

Circa hoc impedimentum quæres. 1. quid sit incestus propriè dictus? R. ex n. 1137. esse carnalem copulam habitam inter consanguineos, vel affines in gradu prohibito. Quare incestus propriè dictus non committitur per copulam carnalem inter spiritualiter, vel legaliter solum propinquos, ex n. cod. nec sine copula perfecta ex n. 1727. & si fiat sine notitia circumstantiæ consanguinitatis, vel affinitatis; fore incestum solum materiale, non formalem, ex n. 1728. Incestus vini cum consanguinea uxoris præstabat olim incestuosus impedimentum impediens eorum matrimonium cum alijs ex n. 1140. & quidem perpetuum per n. eund. & si incestus superveniat matrimonio rite contracto (puta, si fiat cum consanguinea uxoris in gradu prohibito) inducitur quidem affinitas inter virum, & uxorem, non dirimens matrimonium prius contractum, sed incestuosò conjugij solum adimens jus petendi debitum ex n. 1141. de hoc impedimentum confurgebat etiam ex carnali copula, cum consanguinea uxoris, etiam defunctæ; nam morte uxoris non tollitur affinitas inter virum, & uxoris consanguineas.

Quæres. 2. quale impedimentum præstet incestus cum consanguinea sponsæ de futuro? R. quod pariat affinitatem, quæ non tantum inter ipsos sponso de futuro, sed etiam inter sponsum, & consanguineas mulieris incestuosæ, usque ad secundum gradum inclusivè dirimit matrimonium, ex n. 1143. & seq. Et quamvis aliqui negent, ut diximus n. 1144. induci per incestum sponso cum consanguinea sive sponsæ de futuro, impedimentum impediens matrimonium horum incestuosorum

tum cum alijs personis; probabilior tamen est affirmativa ex n. cod. Nec obstat, quod copula cum consanguinea sponsae de futuro intra gradum prohibitum non sit incestus propriè talis; neque hoc impedimentum universaliter oriatur ex incestu non propriè tali; id tamen procedit solum, ubi lex hoc, pro tali casu, specificè non disponit, ex n. cod. Hoc autem impedimentum impediens incestuosorum matrimonium cum alijs, quando oritur ex copula sponsi cum consanguinea sponsae de futuro, non est *perpetuum*, sed solum *temporale*, dum vivit complex delicti ex n. 1140. solus enim incestus propriè dictus cum consanguinea uxoris praestat incestuosum impedimentum, *perpetuo* impediens matrimonium eorum cum alijs; non autem incestus impropriè talis, nisi sit contra *injunctam publicae honestatis*; & tunc praestat impedimentum solum temporale, ut dictum est, & patet ex n. 1157.

1156. Quæres. 3. an *omnis* incestus propriè dictus pariat hoc impedimentum impediens? v. g. si commissus sit cum proprijs consanguineis, cum filia fratris, vel fororis? Affirmativam tenet Castropal. & alij, ut dixi à n. 1148. sed negativa probabilior est per dicta n. 1149. & seq. Hoc impedimentum impediens incurritur ab incestuosus, licet neuter eorum sit conjugatus ex n. 1155. & consequenter, esto contingat sine adulterio, ex n. 1156. quod verum est, licet incestus sit occultus, ex n. eod. Non inducitur tamen, si consanguinea uxoris vi opprimatur per hujus virum ex n. 1157. ubi etiam n. 1158. cum Schambogen diximus, poenas juris civilis non habere locum adversus contrahentes *ignoranter* nuptias incestas; nec inducitur, si incestus commissus sit inter affines secundum, & tertij generis, de quo dictum est à n. 1218. nisi simul sit affinitas in eo gradu, qui matrimonium inter eos dirimit, ut constat ex n. jam cit. Et ideo Cajus cognoscens uxorem Titij, quam hic duxit post primam uxorem, quæ erat soror Caij, habet quidem carnalem copulam cum affine sua in secundo genere primi gradus (cum sit uxor Titij, qui est affinis Caij in primo gradu, & primo genere) tamen non committit incestum, cui annexum est hoc impedimentum. Cajus enim

licitè acciperet eam in uxorem mortuo Titio. ergo.

Quæres. 4. an hoc impedimentum incestus, quatenus incestuosus praestat impedimentum vel perpetuo, vel ad tempus, impediens matrimonium cum alijs, etiam hodie sit in usu? R. negativè cum communi; sic P. Martin. Perez d. 23. de *matr. sect. 8.* quem citat, & sequitur Gobat in *Experiment. tr. 9. n. 7.* universaliter loquens de omnibus impedimentis, tantum impediens, & nascentibus ex delicto. Cum autem incestus cum consanguinea uxoris explicet copulam fornicariam, seu illicitam; ex hac autem nascens affinitas jure novo se extendat ad secundum gradum inclusivè, & non ultra per n. 1228. etiam incestus inducet hoc impedimentum, in quantum commissus est cum uxoris consanguinea intra secundum gradum, & non ultra; ita Sanchez l. 7. *hic d. 15. n. 4.* impedimentum enim impediens, quod ex incestu oritur, fundatur in affinitate, quam inducit copula cum uxoris consanguinea, vel e contra, inter virum & uxorem. Ex hoc sequitur, per viri copulam cum uxoris consanguinea in tertio, vel quarto gradu, non nasci hodie incestum, qui praestabat hoc impedimentum impediens; nec etiam per copulam cum sponsa de futuro consanguinea extra primum gradum, ut dictum est; nam illi gradus non sunt hodie *gradus prohibiti*.

§. II.

De Raptu Sponsæ alienæ.

Hoc enim intelligitur per ea verba: *ra- 1927.*
ptus sponsatæ in verbis supra n. 1923. Raptus alienæ sponsæ olim Raptori praestabat impedimentum, non dirimens, sed impediens matrimonium cum qualibet alia contrahendum. Nam, qui audet alienum matrimonium perturbare, merito privatur proprio, nimirum acquirendo, juxta *c. statutum 27. q. 7. ibi: sine spe conjugij maneat*; & in *c. Accepisti. 2. de sponsa duorum*, etiam quoad raptam statuitur, *quod ipsi (nimirum Raptori) nunquam possit legitima (intellige uxor) fieri*, licitè. Not. autem utrumque hoc decretum esse poenale, in odium raptus; consequenter odiosum, atque adeo intelligendum de *raptu sponsæ alienæ per verba de presenti*, prout

prout etiam exprimitur in *cit. c. Accepisti*; ibi: *quam alter sibi desponsatam habuerat*; ubi gloss. V. ait; *per verba de presenti*; & ratio est, quia sponsa solum de futuro in odiosis non venit nuncupatione *sponse*, ut notat Sanchez l. 7. *hic d. 12. n. 45.*

1928. Not. 2. ut raptus alienæ sponsæ inducat hoc impedimentum, & alias juris pœnas, de quibus infra, plures conditiones desiderari, non ut talis raptus sit immunis à culpâ; sed à pœna jure decreta; & primo inter eas esse, quòd sit *sponse alienæ de presenti*, ut dictum est num. priori. Nec obstat *cit. c. statutum*, ubi dicitur: *si sponsa rapta non consensit crimini, licentia nubendi alij non negetur*; sed hoc intelligi nequit de sponsa per verba de presenti superflite sponso; ergò. 2. enim in eo loco raptæ concedi veniam alteri nubendi *post mortem sponsi de presenti*; quia crimini non consensit; aliàs enim (per sensum contrarium) nec post ejus mortem alij nubere potuisset, si crimini consensisset; quia tunc etiam ipsa faceret injuriam matrimonio; sic Castropalaus *cit. d. 4. de sponsal. p. 2. q. 2. n. 9.* & incurreret idem impedimentum impediens cum quocunque alio, ut notat Sanchez *cit. n. 44.*

1929. Not. 3. ad incurrendum hoc impedimentum ex raptu sponsæ alienæ, desiderari secundo, quòd raptus mulieris sit verè *traductio ejus de loco in alium*, saltem moraliter, ut exposuimus supra; & quidem cum quadam *vi, ac violentia*, consequenter cum perfecta injuria conjugis spoliati, ut vult Sanchez *cit. n. 46.* propterea, quòd Ecclesia in decretis pœnalibus, quæ restringunt materiam matrimonij, valde favorem in jure, præsertim canonico, mitius procedat, consequenter ea valde restringat, ut non intelligantur de delicto nisi perfecte tali.

1930. Ex hoc principio infert. 1. ad incurrendum hoc impedimentum desiderari tertio, quòd raptus sit *cum copula inter raptorem, & raptam subsēcutâ*, quòd aliàs delictum non sit plenè consummatum: sed hoc non desiderari verius existimo; cum id nec desideretur, ut raptus jure Tridentini dirimat matrimonium inter raptorem, & raptam, dum est in ejus potestate; & quàmvis delictum raptus, sine subsēcuta copula, non sit consummatum *in alia linea*, nimirum *adulterij*; est tamen

consummatum *in ratione raptus alienæ sponsæ.*

Infert. 2. desiderari. 4. quòd raptus importet violentiam *illatam viro*, cujus sponsa rapitur, consequenter, quòd contingat illo renitente; quòd aliàs non fiat perfecta injuria, quæ attenditur; cum ex raptu alienæ sponsæ impedimentum impediens statuitur raptori; imò & raptus, si delicto consentiat.

Ex hoc deducit, huic impedimento non esse locum. 1. si ambo sponsi consentiant, quia tunc abest omnis injuria spoliati, seu mariti, cujus sponsa abducitur, imò nec est raptus. 2. si solus vir consentiat etiam uxore renitente; ex eadem ratione: sed in hoc videtur contrarium. Nam uxor tantum jus habet, ne spoliatur viro suo; quàm econtra; nisi dicas, requiri injuriam uni conjugi factam *per alterius violentiam* abductionem; quòd non fit, quando mulier invita, viro consentiente, abducitur: quia licet mulieri tunc fiat injuria per sui abductionem; non tamen *per abductionem viri.*

Dices: hoc impedimento incurritur per abductionem sponsæ non consentientis sponso; ergo per abductionem sponsæ non consentientis sponsa; jus enim utriusque idem est. 2. N. consequ. quia *abductio sponsæ invito sponso, injustè spoliat suam conjugem per raptum sua conjugis*; per hoc autem, quòd sponsa invita abducatur à sponso, non consentiens, hæc non spoliatur *injustè suo conjugem per ejus raptum*; spoliatur injustè viro suo, sed non *per raptum viri.*

Deducit. 3. eidem impedimento non esse locum, quando sponsa aliena rapitur viro ignorante, vel dolis circumventi, etiam si mulier sit invita; quia licet in dicto casu fiat injuria viro, non tamen fit *cum violentia illata viro*. Nam respectu patris ignorantis, vel dolis circumventi, ablatio rei alienæ, est quidem ablatio injuriosa, sed non *cum violentia*; aliàs omnè factum occultissimè factum esset furtum cum violentia, seu rapina.

Ex eodem principio infert. 2. desiderari etiam, quòd in hoc casu raptus alienæ sponsæ fiat *causa matrimonij* cum raptâ in eundi; quia sic propriè habet rationem causæ perturbantis matrimonium alienum ex vana libidine raptorem adeò impellens,

pellente, ut ad eam explendam eligat matrimonium iure invalidum.

1934. Variæ autem pœnæ in ejusmodi Raptores statutæ sunt utroque jure: de pœnis juris civilis videri potest Castropalaus *cit. n. 8.* & Sanchez *cit. à n. 41.* sed hæc potissimum agunt de Raptu *cujuscunque mulieris*; prout Raptus à Tridentino nunc est impedimentum dirimens matrimonium inter Raptorem, & Raptam, de quibus hic locus dicendi non est; cum agamus solum de Raptu alienæ sponse. quare Raptus mulieris etiam propriè dictus, nisi sit *alienæ sponse*; non cadit sub hoc impedimento tantum impediens, de quo in 1927. ita Sanchez *cit. n. 43.* ne decretum pœnale, Raptui statuens pœnam hujus impedimenti, extendendo, nova impedimenta inducamus.

Jure autem Canonico Raptori alienæ sponse, præter dictum impedimentum tantum impediens, in pœnam talis raptus, etiam statuta est publica pœnitentia, ut habetur *cit. c. statutum*; & quidem. 1. ne unquam possit raptam licitè in conjugem habere. 2. ut per 40. dies in pane, & aqua, cum septem sequentibus annis pœniteat.

Ad extremum not. quod Sanchez *cit. n. 43.* loquens de raptu *alienæ sponse*, dicat, quòd talis raptus hodie impediatur matrimonium ita, ut Raptor ille nec cum rapta, nec cum quacunque alia possit licitè inire matrimonium; si tamen ineat, valere contractum. Ex hoc videtur sequi, juxta illum, etiam hodie, & nunc, locum esse huic impedimento tantum impediens, consequenter non omnia impedimenta tantum impediens, quæ oriuntur ex delicto, esse subacta, ut diximus supra: sed videtur intelligendi, hodie, cum addito, *speciato jure antiquo*; non autem, *usu contrario jam inducto*.

§. III.

De impedimento ex Uxoricidio.

1935. Hoc intelligitur per ea verba: *mors mulieris in n. 1923.* Cum autè occiso uxoris possit contingere quandoque etiam justè; & cum injustè sit, vel animo incundi matrimonium cum alia, vel sine tali animo, auctoritate privatâ, ex irâ præcipiti, odio, vindictâ, vel simili culpâ, quæstio est, cui *uxoricio* hoc impedimentum, tantum impediens matrimonium uxoricidæ cum alijs,

Tom. IV.

in pœnam statutum sit? quâ in re not. 1. in hoc casu non venire conjugicidium animo cum alio incundi matrimonium, perpetratum, vel à duobus volentibus contrahere; vel saltem ab uno simul cum adulterio. Nam huic statutum est impedimentum dirimens non præcisè impediens, ut constat ex præmissis.

Not. 2. in præsentî questione nec veni- 1936. re uxoricidium justè, ac auctoritate publicâ, factum v.g. cum uxor justè mortis condemnata propter delictum, auctoritate publicâ occiditur. Nam in *c. Interfectores*, 33. q. 2. de uxoricidis dicitur: *Interfectores suarum conjugum sine judicio* (nimirum sine judicis auctoritate) *cum non addis adulterarum, vel aliquid hujusmodi, quid aliud habendi sunt, quam homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi? quibus pœnitentia conjugium denegatur, exceptis adolescentibus.* ubi vides hoc impedimentum statui solum, cum *sine judicio* uxoricidium committunt; ergo non, si *cum judicio*.

Ex hoc autem textu videtur satis probabili- 1937. ter deduci. 1. Uxoridas hoc impedimentum incurrisse solum ratione pœnitentiæ (intellige, *solemnis*, seu *publicæ*) in pœnam illius delicti statuta; consequenter, non fuisse *perpetuum*, sed tantum ad tempus pœnitentiæ durantis; quod confirmatur ex *c. quicumque* immediatè sequenti, ibi: *quicumque propriam uxorem, absque lege, vel sine causa, & certa probatione interfecerit, publicam agat pœnitentiam*: quia tamen satis probabiliter dicitur, quòd ibi relativum, *quibus* conjugium pœnitentia denegatur, non appellet supra interfectores, seu homicidas illos solum *mediate*, mediante solum *pœnitentiâ*, aut ratione illius; sed *immediatè*, ratione talis homicidij, consequenter rectè dicitur, ex hoc titulo fuisse *perpetuum*; licet ex altero solum temporale.

Deducunt alijs. 2. eosdem hoc impedi- 1938. mentum non incurrisse, nisi commiserint delictum illud in casu, ubi non erat *justa causa* v. g. adulterium, vel aliquid hujusmodi; atque adeò non, si vir uxorem in adulterio deprehensam occidit. 1. quia in *cit. c. Interfectores*, hoc impedimentum statuitur in tales homicidas, solum pro casu, quo pro casu facti non allegatur *uxoris adulterium*, vel aliquid hujusmodi, ut patet ex textu in n. 1936. deinde *c. quicumque*

Ppp

tuncque

cunque loquitur de uxoricidio, sine causa, & certa ejus probatione, ut constat ex n. priori. Demum quia occidere uxorem in adulterio deprehensam, est uxoricidium ex causa justa, & evidenti; evidenti, cum ponatur deprehensa in flagranti: *justa*, cum legibus mundanis, vis ob justum dolorem id jam dudum sit concessum.

1939. Verum etiam ex tali uxoricidio spes matrimonij cum alijs adini ejusmodi uxoricidis, omnino tenendum est, cum St. Thoma in 4. dist. 37. q. 2. a. 1. Covarr. de sponsal. p. 2. c. 7. § 7. n. 15. Sanchez l. 7. hic d. 16. n. 2. & alijs. quia etiam tale homicidium est graviter illicitum in conscientia, & quoad Deum, atque forum Ecclesiasticum, ut habetur in c. Inter hæc; & c. si quod verius. 33. q. 2. Et constat etiam ex eo, quod hæc propositio (non peccat maritus, occidens propria autoritate uxorem in adulterio deprehensam) sit decima nona, inter prohibitas ab Alexandro VII. 24. Septemb. 1665. Unde in hac pena canonica non sunt consideranda leges sæculi, si, (quod credendum non est) tale factum positivè approbarent; sic enim facerent licentiam interficiendi reum non auditum, causâ non examinatâ cum jactura æternæ salutis; sed Ecclesiasticæ; quibus, ut dictum est; tale homicidium sine judicio factum, c. Interfectores, expressè subjicitur penæ hoc impedimentum inferenti.

1940. Ad. 1. in contrarium, in n. 1938. re. ibi eorum verborum, cum non addis adulteriarum, non esse sensum intentum ab objectione, quasi non statueretur in penam hoc impedimentum, si expressum fuisset, quod interfecerint uxores adulterij, vel aliâ hujusmodi causâ; sed quod vel non puniretur penitentia solemni tam gravi; vel, verius, hunc: interfectores suorum conjugum penitus negandum connubium, maxime, cum non additur causa adulterij, vel similis, ut notat ibid. glossa V. Interfectores, ubi expressè dicit, eum terminum maxime in textu esse supplendum. Ad. c. quicumque in eod. n. 12. quod cit. c. expressè requirat, præter causam, etiam Judicis auctoritatem, ibi, sine judicio; & certa probatione; ergo non

sufficit ad evadendam hanc penam, quod uxoricidium fiat ex causa v. g. adulterij; sed requiritur, quod fiat ex causa certo probata in judicio. Ad. 3. ibid. re. ut illud uxoricidium declinet penam, non sufficere causam, seu uxoris delictum etiam evidens, evidentiâ facti, sine judicio, ut dictum est; nec per delictum illud ejusmodi occisionem sic vestiri, ut dicatur factum ex causâ justâ, si habeat solam justitiam immunitatis à reprobatione, & pena mundanæ legis; sed requiri, ut sit *justa secundum Deum*, & forum Ecclesiasticum, in quo statuitur hoc impedimentum, contra tale delictum; at hoc non habet effectus in adulterio deprehensæ ex n. 1939. ergo.

Quæstio est, an etiam uxor incurrat hoc impedimentum, si autoritate privata committat viricidium? affirmativa sequitur Pontius l. 6. hic. c. 14. n. 2. Gutierrez, Navarrus, Castropol. & alij, quos citat & sequitur P. Wiestner p. 1. de Canonice Imped. conjug. a. 7. n. 14. negativam autem Sanch l. 7. d. 16. n. 6. cum S. Thom. in 4. dist. 37. q. 2. a. 2. Turrecremata, Sylvestro; & alijs. Ratio negantium est, quod viricidium amitti spes conjugij, nullo jure habeatur expressum, cum allegati textus omnes de eadem uxoris loquantur, 2. quia nec eadem ratio militat pro eadem viri, & eadem uxoris. Nam uxoricidium est delictum, in quod viri, natura sua audaces faciliè, & frequenter erumpunt; secus, in eadem viri mulieres, natura sua timidæ. Ratio affirmantium est, quod non requiratur juris textus, qui conjugij spes adimant uxoris infidelitibus vitæ maritorum; sed sufficiat, quod eas afficiat ratio juris non minus, quam maritos: hoc autem contingit in præfenti, ut colligitur ex c. Indignatur. 32. q. 6. & exprimitur c. 1. de divor. tjs, ubi mulier propter insidias vitæ mariti structas, spe conjugij perpetuo privatur, licet ejus machinatio effectum non sit consecuta.

Ante resolutionem not. argumentum à simili, ubi subest odium, non procedere, ut docet Zoësius de sponsal. n. 28. Et ratio est, quia in lege positiva, quæ delicto liberè statuit penam, penæ adjectio non pendet unice ex ratione, quæ

quâ movetur disponens, sed etiam ex voluntate disponens; ergo ex hoc, quod Legislator exprimat in aliquo casu, se tali actui, propter talem causam, statuere penam, non rectè sequitur, quod velit eandem in actu simili, similitudine causæ; cum stante in tali actu eadem ratione possit in Legislatore non esse eadem voluntas, si vel in levi circumstantia dissimilentur: consequenter non rectè arguitur statim in utroque identitas voluntatis, ut diximus alibi n. 496. & 598. quo posito:

1943. R. idem omnino etiam de *Viriciditio* dicendum in hoc casu, quod de *Uxoricidio*; non quidem ob identitatem rationis, etiam in correlativis, quando sumus in penalibus, & odiosis, ut dictum est: præsertim cum non sit eadem omnino ratio in sceminis *Viricidis*, ut ostendit Sanchez *cit.* sed quia Legislatores statuentes penam, quâ reus cædis privatur spe conjugij in futurum, satis expresserunt, se illam statuere *conjugicidio*, præscindendo, an sit cædes uxoris, an viri? id, quod rectè probatur ex c. 1. de *divort.* ibi: ipsa autem *insidiatrix*, penitentia subjecta, absque spe conjugij maneat; quo satis ostenditur, Ecclesiam metu hujus pœnæ, in uxoribus non tantum cædem, sed etiam machinationem in cædem viri cœcere; & si fiat, punite voluisse, privatione spei matrimonij deinceps licite celebrandi; In c. *Indignantur* *cit.* in n. 1441. nihil habetur in favorem sententiæ affirmantis. Nam ibi solum dicitur, *viros adulteros* non rectè indignari, si audiant, se, & *adulteras feminas* similes pœnas pendere V. dicta in simili in præcedentibus.

§. IV.

De impedimento ex Presbytericidio.

1944. Ex occisione Presbyteri, seu interfectione Sacerdotis (intellige injusta) jure antiquo nascebatur impedimentum, interfectoris, matrimonium cum alijs perpetuo impediens, si de tali cæde *convictus* fuit, ut habetur in c. 2. de *Penit. & remiss.* ibi: *qui presbyterum occiderit, convictus, usque ad ultimum vitæ spiritum absque spe conjugij maneat.*

1945. Quæstio est, an ad incurrendum hoc impedimentum sufficiat, quod interfecto de hoc sit convictus in foro penitentia? v. g. confessione propria. Affirmativam

Tom. I.

sequitur Rosella, Sylvester, Armilla, & plures alij apud Sanchez l. 7. hic d. 6. n. 9. qui merito tanquam probabilius tenet, desiderari, quod sit *convictus in judicio contentioso*. Nam in *cit. c. 2.* expressè desideratur, quod sit *convictus*: sed in foro penitentia Sacramentalis non datur *convictio*. Nam in hoc foro nullus est testis, vel accusator externus; quod tamen requiritur, ut reus dicatur *convictus de crimine*, ut notat Pereyra in *Elucidar. n. 1212.* & alij ibid.

§. V.

De impedimento ex matrimonio cum Sanctimoniali.

In c. *Hi ergo.* 27. q. 1. dicitur, *qui Sanctimonialibus, scientes matrimonio, ad injuriam Christi, copulati sunt, juxta censuram Zeli Christiani sepaventur; & nunquam eis concedatur conjugali vinculo religari.* Ex quo textu clarè sequitur, sermonem hic esse de matrimonio solius *facti*; nam matrimonium inter monialem, & virum, sive regularem, sive secularem (seclusa dispensatione Papæ) propter solenne castitatis votum, de jure consistere non posse constat ex c. *meminimus* 3. *quæ Clerici vel vorventes.* & c. *unic. de voto in* 6. ut constat ex dict. à n. 971. Et quamvis dictum c. *Hi ergo,* sit solum ex Concilio Triburiensi, c. 6. ab universali tamen Ecclesia receptum fuit: sequitur. 2. talem virum (etiam secularem) incurere ex tali matrimonio impedimentum perpetuo impediens matrimonium cum alijs, per num. præsentem, ibi: *nunquam.*

§. VI.

De impedimento ex susceptione propriae Sobolis de sacro fonte.

In c. *de eo.* 30. q. 1. dicitur, quod sine 1947. spe ulterioris conjugij debeant remanere conjuges legitimi, si unus eorum, aut ambo, ex *industria* (nimirum causa divortij, prætendendo cognationem spirituales) filium suum de fonte susciperent. Ex hoc textu sequitur, hoc impedimentum non incurri a conjugibus, suam propriam sobolem baptizantibus, vel de sacro fonte suscipientibus, in casu *necessitatis, aut ex ignorantia*, ut diximus num. 1110. sed solum cum id faciunt *ex industria, in fraudem* sui matrimonij, vel

Ppp 2

vel alterius conjugis, ut ab eo separentur, vel debitum negare possint, ut dictum est ex *cit. c. de eo*. Cujus ratio ulterior est ex *c. 2. de cognat. spirituali*, ubi cognatio spiritualis, ex ejusmodi casu, quoad suos effectus, solum admittitur, si parentes ex *malitia* id faciant, V. plura super hoc à n. 1111.

§. VII.

De impedimento ex penitentia solenni, seu publica.

1948. Penitentia solennis, esto non sit crimen, ortum tamen habet ex crimine, & jure antiquo taliter penitentem impedebat à matrimonio licite contrahendo, quamdiu ipsa durabat. *c. de his*. Rationem communiter dant authores, quod eos, qui in luctu, & penitenti vitâ degere tenentur, non debeat lætitia, quam nuptiæ secum ferunt. Cum autem penitentia solennis, seu publica non amplius sit in usu, ut constat; cessat quoque hoc impedimentum; ita Sanchez *cit. l. 7. d. 6. n. 10.* nam sublata causâ tollitur effectus.

His impedimentis, tantum impediens, ducentibus originem ex delicto, aliqui annumerant interfectionem proprii filij. Ratio sumitur ex *c. 1. de his, qui filios occiderunt*, ubi dicitur, *si mulier, que prolem suam interfecit, induci non possit, ut in Monasterio aliquo perpetuam penitentiam agat, repugnante carnis fragilitate, ei licentia nubendi in Domino, tribuatur*. Ex quo arguunt, ei, in qua cessat hæc fragilitas, licentiam ejusmodi negandam. Sanchez *cit. n. 12.* ait, placere sibi hanc sententiam; sed sic erunt impedimenta tantum impediens ex delicto, octo; consequenter cum alijs quinque, sine delicto, *tredecim*; & quidquid olim fuerit, jam aliud est ex dicendis infra; & §. mox hic secuturo.

§. VIII.

De impedimento ex Catechismo.

1949. Hactenus de impedimentis matrimonium impediens, quæ originem ducunt Ecclesiæ constitutione propter delictum: inter ea verò, quæ vim habent impediendi matrimonium, quin inducta sint

ob commissum crimen, est *Catechismus*. Circa quod notandum, primis Ecclesiæ sæculis, præter Patrinum, seu susceptorem de sacro fonte fuisse alium, qui loco baptizandi, sacerdoti instructionem fidei, & olim & hodie ante fores Ecclesiæ, præmittenti, ac interroganti, an credat: an Sathanæ renuntiet? respondebat. Et hæc instructio, & fidei professio per interrogationem, & responsum facta ante baptismi collationem, *Catechismus* dicitur; & per eum quædam cognatio spiritualis contrahatur, imperfecta tamen, cum non contineret functionem in actu Sacramenti Baptismi; sed tantum aliquod ejus initium, quod non esset adhuc regeneratio per fidem, nisi imperfecta, nimirum inchoative. *c. Per Catechismum. 2. de cognat. spirit. in 6.* ubi Bonifacius VIII. Per Catechismum, inquit, qui præcedit baptismum Sacramentorum fundamentum, & januam reliquorum, cognatio spiritualis contrahitur: per quam contrahendum matrimonium impeditur, ut ex prædecessoris nostri Clementis Papæ tertij decretali colligitur evidenter: dicendo enim, quod talis res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret, velle videtur, quod afferat: nam, *quod vix sit, fieri tamen dubium non existit*. Per illam tamen cognationem matrimonium post eam contractum minime separatur.

Ex quo textu sequitur Catechismo, seu fidei professioni ante baptismum, jure antiquo annexum fuisse impedimentum non dirimens, sed tantum impediens matrimonium contrahendum titulo contractu illius compaternitatis solum imperfectæ. *c. contracto. 5. de cognat. spirit.* ubi, jam contracto matrimonio inter Philibertum, & Agatham, quidam ejusdem Philiberti consanguinei contra matrimonium objecerunt, quod eadem in primo sacratu falsi pabulo filium quandam concubine ipsius Philiberti tenuit, Clemens III. respondit: *si constaret, vera esse, quæ diximus, non ideo tamen contractum matrimonium solveretur: quæ res vix contrahendo matrimonio impedimentum afferret; ideoque mandamus, quatenus præfato P. auctoritate nostrâ injungas, ut memoratam A. sicut uxorem maritali affectione petraçet, & carnale debitum ab ea licenter exigat, & persolvat, sive ipsam ante matrimo-*

trimonium contractum cum P. sive postea constiterit, hoc egisse: dum tamen, si in fraudem hoc fecerit causa matrimonij separandi, penitentiam pro presumptione accipiat, matrimonio in sua firmitate durante: & c. 2. *cod. in 6.* jam relato. Et quoniam Tridentinum, de quo supra n. 1092. restringens gradus cognationis spiritualis, jure veteri obstantes matrimonio, expressè in suo ibid. relato decreto ait: *omnibus inter alias personas* (præter ibi enumeratas) *hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis*; rectè sequitur etiam hoc impedimentum ibid. sublatum esse; cum inter personas ibi exceptas non sint ille, quæ spiritualiter cognate sunt ex Catechismo; sic enim omnes exclusæ sunt, quæ ibi non nominantur; quo rectè salvatür correctio juris antiqui per hoc decretum Conciliare.

§. IX.

De impedimento ex Ecclesia vetito.

1950. Inter impedimenta, etiam hodie impedientia, non tamen dirimentia matrimonium, & nascuntur citra delictum, est *Ecclesia vetitum*, seu *interdictum*, quod, quatenus hic venit inter ista impedimenta, sumi debet *non generaliter*, prout significat prohibitionem à sacris canonibus factam; *sed specialiter*, quatenus explicat prohibitionem, à superiore Ecclesiastico factam ob legitimam causam, ne inter tales matrimonium celebretur, ut dictum est n. 1326. & seq. nam tale interdictum specialiter annexum habet, rationem impedimenti tantum impedientis, ut pluribus expolitum est in *Tit. 16. à n. 1326 cum seq.* ubi etiam ostensum est, *interdictum Ecclesie*, esse distinctum impedimentum ab eo, quod significatur *per tempus feriatum*.

1951. Matrimonium igitur celebratum contra interdictum Ecclesie, illicitum quidem, sed validum est, ex n. 1329. id, quod procedit, licet sit interdictum Papæ, seu licet celebretur contra interdictum Papæ, quod caret clausula irritante, esto fiat appellatione pendente, ex dict. à n. 1339. Nam aliud est matrimonium alicui interdicti interdictione actum *præcise prohibente*, prout interdictum hic accipitur, ex n. 1326. aliud, interdictione actum etiam *annullante*; matrimoni-

um autem, non tantum validè, sed etiam probabilius licitè celebrari, tempore interdicti, quatenus est censura, constat ex dictis à n. 1342. Hinc validum est matrimonium sponzorum, in facie Ecclesie celebratum, licet illis matrimonium à Parocho prohibitum sit v. g. quia post unam, vel aliam denuntiationem Parocho intimatum est, quòd sponsa prius alteri promiserit matrimonium; vel quòd unus eorum habeat aliud impedimentum, aut impediens, aut dirimens, si hoc in re non subsit, licet adsit reverà impedimentum aliquod illos impediens. Nam matrimonium contra interdictum Ecclesie initum ex hoc præcisè capite non dirimitur.

Dixi *validum esse tale matrimonium*, 1952. sed non licitum; cum tale interdictum Ecclesie obliget naturaliter, seu in conscientia. dixi. 2. *in facie Ecclesie contractum*; nam esto Parochus ipsorum non assisteret, si prævideret eos non obstante suâ prohibitione contracturos (ponitur enim illis matrimonium interdixisse) si tamen dolo aliquo rem sic instituerent, & coram Parocho nihil tale suspicante, vel in aliquo loco de industria detento, quantumvis invito (modò audiat, & intelligat, quid dicant) presentibus alijs testibus consensum suum per verba de presenti exprimerent, jam contractum foret *in facie Ecclesie*. Talis casus fuit, quem *tit. 3. retulimus ex de Luca l. 14. de matr. discurs. 2.*

§. X.

De impedimento ex tempore feriato.

Tempus feriatum, seu feriarum (intellige *sacrarum*) etiam hodie numeratur inter impedimenta impedientia, non quòd ijs temporibus prohibeatur *celebrare matrimonium*; sed tantum *celebrare solenniter*; nimirum cum solenni benedictione, & traductione sponsæ, adhibito convivio celebri, & alijs lætitiæ vanæ signis publicis. Unde Gobat in *Theol. experim. tr. 9. à n. 70.* ait, Parochum nihil agere contra ullum jus, si tempore adventus vel quadragesimæ assistat matrimonio *non solenni*, dilatis benedictionibus in tempus aliud; sed hoc intellige, nisi aliud exigat consuetudo loci, vel diocesis. Ex quo colliges,

colliges, non esse prohibitum etiam tempore illarum feriarum celebrare nuptias absque magna solemnitate, & pompa, ut docet Sanchez li. 7. hic d. 7. n. 12.

1954. Quod tempore sacrarum feriarum prohibeantur nuptiae solennes, constat tum ex c. Capellanus, de Ferijs; c. Non oportet. c. Non licet; c. Nec uxorem, 33. q. 4. & Trident. sess. 24. de matr. c. 10. tum etiam ex consuetudine totius Ecclesiae. Tridentinum sic loquitur: *ab adventu Domini nostri Jesu Christi usque in diem Epiphaniae; & feriâ quartâ Cinerum usque in octavam Paschatis inclusivè, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari, sancta Synodus praecipit*: in alijs verò temporibus nuptias solemniter celebrari permittit: quas Episcopi, ut ea, qua decet, modestia, & honestate fiant, curabunt: sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum. Hinc *tempus feriatum*, jure veteri fuit tempus ab adventu ad Epiphaniam; à septuagesima ad octavam Paschatis, & à diebus rogationum ad octavam Pentecostes, ut colligitur ex capit: suprâ citatis: jure tamen novo Tridentini jam citati, est solum tempus ab adventu usque ad Epiphaniam; & à feriâ quarta Cinerum ad octavam Paschatis, *inclusivè*.

1955. Quaes. 1. an hoc tempus incipiat à primis vespertis diei praecedentis primam dominicam adventus, & feriam quartam Cinerum? de die Cinerum negativa certa est, cum non incipiat, nisi à media nocte; de dominica autem, cum per se loquendo incipiat à primis vespertis diei praecedentis, de jure dicendum foret, etiam tunc incipere prohibitionem, nisi consuetudo in certis locis aliud habeat; ita Sanchez cit. l. 7. n. 2.

1956. Quaes. 2. quae prohibeantur illo tempore? R. 1. non prohiberi nuptias, sed tantum *solemnitates extrinsecas*, inter quas non venit circumstantia, quod fiat in facie Ecclesiae, seu coram Parocho, & testibus; nam haec sollemnitas nunc est de forma substantiali, ut dictum est in superioribus. Unde cum dicitur, prohiberi etiam, *nuptias inire, c. nec uxorem. 33. q. 4.* ibi: *nec uxorem ducere*, intelligitur, ut ostendit praxis, *per iraductionem publicam* in domum sponsi, & benedictiones. R. 2. nec prohiberi eo tempore spon-

salia de futuro; cum super hoc nullus juris textus existat; nec iraductionem sponsae sine alijs vanae laetitiae signis publicis. Nam haec sola sunt, quae inducunt nimiam mentis evagationem, quam sanctitati illius temporis inopportunam judicavit Ecclesia, & respexit in ijs decretis, nuptias tunc inhibentibus. Nec enim specialiter respexit ad usum conjugij, aut ejus consummationem, ut complures volunt apud Sanchez cit. n. 21. aliàs eo tempore nec liceret conjugalis usus matrimonij. Toti igitur ratio prohibendi fuit nimia mentis evagatio, dedecens sanctitatem illius temporis, quam pariunt *vana, & festiva laetitiae signa in publicis plerumque nuptijs adhiberi solita*; ita Sanchez cit. n. 23.

Neque dicas: ergo etiam licite erunt benedictiones nuptiales tempore sacrarum feriarum; haec enim sunt quid matrimonio accessorium, & hoc sequitur suum principale per regulam: *accessorium, de reg. juris in 6. §. N. illatum*: ad prob. dico, eam regulam non procedere, quando pro accessorio est specialis dispositio juris; at pro sollemnitatibus nuptiarum (inter quas communi sensu venit benedictio) adhibendis in his ferijs, est specialis dispositio juris, ut dictum est; ergo.

XI.

De impedimento ex Sponsalibus.

Matrimonium impediri, ac illicitè, non tamen invalidè celebrari, contra priora sponsalia de futuro, constat ex dictis; quia per matrimonium cum alia violatur fides primae sponsae, ad quam observandam sponsi graviter obligati sunt, non tantum obligatione civili sed etiam naturali, & in conscientia, ex dictis à num. 164. Hoc tamen intellige. 1. de sponsalibus non legitime dissolutis, saltem ex parte illius, qui matrimonium contrahit contra priora sponsalia. Si enim ille, qui à prioribus sponsalibus de futuro legitime solutus est, matrimonium contraheret, non ageret contra fidem alteri obligatam. Intellige. 2. de sponsalibus pure initiis. Nam contrahens matrimonium cum alia pendente conditione, sub qua prius de futuro sponsalia celebravit cum alia, peccaret quidem contra obligationem expectandi eventum conditionis; sed non contra

contra obligationem, eam ducendi, utpote adhuc pendentem.

195. *Quæstio est 1. an hoc impedimentum, tantum impediens, nascatur ex sponsalibus de futuro, celebratis quidem invalidè contra priora, sed convalescentibus, prioribus rite dissolutis? R. quod non, nisi secunda contraxerit relata in tempus, quo priora legitimè soluta sunt, ut diximus superius. Ratio hujus est, quia quod in principio nullum est, etiam jure naturali, tractu temporis non convalescit; sed sponsalia de futuro contra fidem priorum sponsalium, jure naturali invalida sunt, nisi conferantur in tempus, quo priora legitimè soluta sunt; sic enim essent promissio rei illicitæ etiam jure naturæ; ergo.*

196. *Quæstio est 2. an hoc impedimentum impediens, afficiat adhuc sponsum, in casu, quo contra priora sponsalia inito, sed rursum soluto matrimonio per mortem uxoris, evasit liber? R. probabilius esse, quod sic. Nam priora sponsalia, per matrimonium cum alia initum cum injuria primæ sponse, non sunt omnino dissoluta ex parte sponsi, sed fuerunt tantum suspensa, ut diximus à n. 273. consequenter manet primæ sponse naturaliter obligatus ad servandam fidem illi datam, sublato impedimento; & obice, quo stante fidem, præstatione facti, redimere non poterat; ergo.*

§. XII.

De impedimento ex voto simplici.

1961. *Quæstio est de voto, in quantum præstat voventi impedimentum tantum impediens matrimonium contrahendum; consequenter hic sub considerationem voti non venit votum solenne. Nam, quando istud matrimonio contrahendo ponit impedimentum, præstat impedimentum dirimens, non impediens tantum, ut dicemus infra n. 1980. & seq. Et ideo in presenti solum habetur quæstio, quale votum voventi præstat impedimentum, quo stante, validè quidem, sed illicitè contraheret matrimonium?*

1962. *Prima difficultas est de voto ingrediendi Religionem? de hoc est universalis regula, illi non esse licitum contrahere matrimonium, qui, antecederet ad talem contractum habet obligationem, ad aliquid impossibile cum matrimonio,*

consequenter, talem impediri, ne licitè contrahat matrimonium, quod est habere impedimentum matrimonij tantum impediens: Nam habens obligationem ad aliquid impossibile cum matrimonio, amplectendo matrimonium redderet sibi impossibilem observantiam illius obligationis, quod illicitum est. Ex hoc sequitur. 1. per votum ingrediendi Religionem, subsequens sponsalia de futuro, ex parte voventis impediri matrimonium contrahendum cum alia: nam per tale votum sponsalia ex parte voventis non solvuntur per dicta supr. ergo non tantum vi priorum sponsalium, sed etiam vi hujus voti ei illicitum est matrimonium cum alia.

Sequitur. 2. cum, qui post sponsalia legitimè contracta, & spe futuri matrimonij per mulieris deflorationem consummata, vovit Religionem ingredi, impediri à matrimonio contrahendo cum alia vi voti, non autem cum sponsa prima, nisi competenter satisfaciatur, alias enim sine hoc votum non valet ex dictis à n. 46.

Sequitur. 3. voto Religionis ingrediendæ formaliter impediri matrimonium contrahendum, esto voventis post tale votum contrahat sponsalia de futuro, sponsa spe futuri matrimonij facta, defloretur. Dixi formaliter vi voti; nam ea sponsalia nulla sunt, ex n. 247. non tamen consequenter, si scilicet damnatur mulieri eâ spe defloratæ injustè, non posset aliter compensari, nisi eam ducendo, ex n. 247. manente tamen impedimento impediens matrimonium cum alijs. Nam respectu aliarum urget obligatio voti.

Sequitur. 4. post sponsalia rite contracta, voventem ingredi religionem contracto, sed non consummato matrimonio, non contrahere impedimentum impediens matrimonium cum sua sponsa; quia tale votum non valet ex n. 48. & seq. Excipe, nisi superveniat alia causa, vi cuius licitè non possit religionis ingressum omittere, de quo in supra dictis.

Sequitur. 5. votum ingrediendæ religionis, conceptum independenter ab alia obligatione præcedente vel subsequente, præstare voventi impedimentum impediens matrimonium ita, ut eo stante cum nulla licitè conjugium inire valeat ex num. 1962. quamvis teneat, si nihilominus contrahat, ex n. eod.

Sequi-

1966. Sequitur. 6. votum ingrediendæ Religionis non solvi, sed tantum suspendi, si quis post, vel contra illud inear matrimonium. Nam in casu, quo solveretur matrimonium morte uxoris, votum obligaret, si materia voto promissa, illi adhuc maneret possibilis; nam in nullo jure habetur, contracto contra tale votum matrimonio, illud omnino tolli.
1967. Secunda difficultas est, quale impedimentum matrimonij voventi præstet votum castitatis, non solenne, sed tantum simplex? de solenni enim dicemus infra n. 1980. R. si tale votum simplex emitatur citra præjudicium alterius obligationis antecedentis, cum cujus observantia necessaria consistere non potest votum, per tale votum simplex præstari voventi impedimentum tantum impediens matrimonium contrahendum, ratio est ex n. 1962. Nam tali casu votum obtinet vim obligandi, consequenter prohibendi, quidquid cum ejus observantia moraliter stare non potest; nisi quis certa Dei revelatione habeat, nec se, nec alterum, opus conjugij exacturum, qualiter fuit in B. V. & S. Josepho. Et de hoc ex professio egimus *tit. 6. d. n. 966.* excipe 1. simplex votum castitatis Religiose, quod post biennium Novitiatus emititur in Societate JESU; hoc enim, est tantum sit votum simplex, præstat impedimentum dirimens matrimonium contrahendum ex n. 966. excipe 2. votum simplex castitatis emissum post sponsalia pure contracta. Nam etsi tale votum respectu aliarum personarum voventi præstet impedimentum impediens matrimonium cum illis contrahendum; non tamen respectu sponsæ, ut colligitur ex dictis à n. 261. & seqq. Et hoc à fortiori procedit respectu sponsæ, si eam spe matrimonij vel ante, vel post votum defloravit, nec aliter obligationi damni accepti, nisi eam ducendo, satisfieri possit, secundum dicta loc. cit. Nec in hoc casu voventi licet illam ducere animo, contracto, at non consummato matrimonio, Religionem ingrediendi, juxta n. 48.
1968. Nota. præterea per *castitatem*, de cujus voto in præsens agimus, intelligi eam, quæ excludit omnem actum venereum non tantum extra, sed etiam intra conjugium. Ex quo sequitur à fortiori, per

votum virginitalis, voventi præstari impedimentum impediens matrimonium contrahendum; nam contra illud contrahens illicite agit. 1. se valde probabiliter exponendo violandi votum. 2. cum alteri petenti teneatur reddere, quod æquè repugnat virginitali. 3. quia habitibus votum castitatis, & multo magis virginitalis per se loquendo prohibent esse matrimonium contrahendum, constat ex supra dictis, sequitur 2. per votum castitatis solum imperfectæ (v. g. *non fornicandi, non adulterandi, non committendi peccatum carnis contra naturam*) voventi non præstari impedimentum etiam impediens tantum matrimonium contrahendum. Nam cum observantia talis voti etiam moraliter, & sine probabiliter periculo violandi votum, consistere potest status, & usus conjugij.

Si quæras, an voto castitatis, quoad vim impediendi matrimonium contrahendum, æquivaleret votum *non nubendi, ducenda vitam celibem?* R. quòd sic; quia stant tali voto, matrimonium inire, seu contrahere, directè illicitum est vi talis voti. Not. tamen, inter hæc vota, *nunquam nubendi, vitam celibem ducendi*, & inter *votum castitatis perfectæ*, etiam simplex tantum, discrimen esse. Nam qui contra illa vota matrimonium contraxit, licet non tantum reddat, sed etiam petat debitum; quia violat semel voto, ejus executio non est illi amplius possibilis, ut per se patet; consequenter post matrimonium contractum non amplius obligat: sed qui simplici voto castitatis obstructus matrimonium contraxit illicite, etiam stante conjugio, potest observare votum *non petendo*; licet alteri, legitime petenti debitum, negare non possit: ergo.

Similiter, qui post votum ingrediendæ religionem, illicite, sed valide contraxit (cum possit observare votum etiam contracto matrimonio, nimirum illo non consummato Religionem ingrediendo) in talis voti, primo bimestri nec reddere nec petere potest; ubi autem semel matrimonium consummatum est vel ipso illicite petente, vel alteri, post bimestre petenti, licite reddendo, & petere, & reddere poterit in eo matrimonio; quia hoc stante vis obligativa voti saltem suspensa, si non extincta est.

Tertia difficultas est, de voto suscipiendi sacros ordines. De hoc, si antecedit sponsalia, dicendum est, quod voti præter impedimentum impediens, non tamen dirimens matrimonium contrahendum. Ratio primi est ex n. 1962. quia observantia talis voti, ad quam ejusmodi vovens naturaliter obligatur, non potest consistere cum statu conjugali, in quo saltem reddere debet alteri debitum exigenti; quod observantia voti repugnat. Si autem votum illud emittatur post sponsalia pure contracta, cum juri sponse per illud derogari non possit; non impediatur vovens à matrimonio contrahendo cum illa; nam quoad præjudicium ejus, votum non tenet; impediatur tamen à contrahendo cum alijs; quia, quoad has, quibus ante non fuit obligatus, ad contrahendum cum illis matrimonium, votum tenet; cum in hoc, quoad illas careat omni eorum injusto præjudicio.

1971. Quoniam autem frequenter contingit, quod in examine pro animarum cura illi, qui periculum examinandorum facere jubentur, ab illis exigant quiddam, vel definitionem singulorum impedimentorum, etiam eorum, quæ usu antiquata sunt, ut illis facilitatem hoc loco præstem, notandum, cum quaeritur, quid sit hoc vel illud impedimentum tantum impediens, quod ortum habet ex delicto: respondendum esse, quod sit delictum, ducens originem (v. g. ex incestu cum consanguinea uxoris, vel sponsæ de futuro, vel ex Raptu alienæ sponsæ; vel ex uxoricidio sine judicio, & sic de alijs) cui ex constitutione Ecclesiæ annexum est impedimentum, quo stante, validè quidem, sed non licitè, à tali matrimonio contrahi potest.

Si autem sit unum ex impedimentis tantum impediens, quæ originem non ducunt ex delicto; distinguendum est; nam si quaestio fiat de impedimento ex interdico, seu vetito Ecclesiæ, tempore feriato, vel Catechismo, respondendū erit, esse circumstantiā, quā stante constitutione Ecclesiæ, matrimonium contrahere non licet; Si autem de voto, vel sponsalibus, quod sit circumstantia, qua stante jure naturali, ac divino præcisè prohibente illicitum est matrimonium contrahere.

Tom. IV.

Intelligenda enim est hic prohibitio de lege, actum præcisè prohibente, non annullante. Nam stantibus his impedimentis tantum impediens, actus quidem illicitè fit, sed non nulliter, & invalidè, quantum est, vi illorum.

Ad extremum quaeres, an impedimenta solum impediens matrimonium contrahendum, quæ nascuntur ex delicto, adhuc hodie valeant? *Res. negativè*, ut jam diximus in prædictis; & hoc ex communi Doctorum consensu, ut videri potest apud Sanchez l. 7. hic d. 17. qui n. 8. docet, jam diu eam invaluisse consuetudinem, ut affectus aliquo ex his impedimentis, nullā dispensatione petita, ineat matrimonium, & quidem licitè, ut habet n. 9. quod maximè confirmat ex Navarro, qui, etsi centum vitæ annos compleverit, & ex diversissimis regionibus orbis in decidendis conscientia casibus requisitus, ac diu etiam Romæ versatus, in *Summa Latina* c. 22. n. 75. & 85. affirmat, se in tanta ætate nec vidisse, nec audivisse, in his impedimentis peti dispensationem; ex hoc enim satis clarè liquet leges illas, præfertim, cum non omnes fuerint Pontificiæ, sed conciliorum provincialium, legitimè abrogatas esse.

ARTICULUS III.

De Impedimentis dirimentibus matrimonium.

Impedimenta matrimonium contrahendum, vel ijs stantibus contractum, dirimentia, comprehenduntur his verbis: *Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas;*
Si sis affinis, se fortè coire nequibus;
Si Parochi, & duplicis desit presentia vestis;
Raptæ sit mulier nec parti reddita tui;
Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

Ex quo colliges, hodie, & post Tridentinum, esse sedecim impedimenta matrimonium dirimentia. 1. errorem; 2. conditionem; 3. votum, intellige *solemnem castitatis*; 4. cognationem spirituales; 5. cognationem legalem; 6. cognationem carnalem (nam hæc tres species comprehensæ sunt in illis verbis, sub voce *cognatio*) 7. crimen, nimirum adulterij, vel

Q99

vel

vel conjugidij. 8. cultus, seu religionis disparitatem. 9. vim, seu coactionem vel præcisam seu absolutam, vel conditionalem, per metum incussum. 10. ordinem, intellige *sacrum*; 11. ligamen, seu matrimonium actu constans; 12. honestatem, seu justitiam publicam. 13. affinitatem; 14. impotentiam coeundi. 15. defectum præsentiae Parochi, & testium; 16. Raptum; cum autem de singulis jam actum sit in præmissis; pauca solum in favorem, & majorem examinandorum facilitatem per modum examinis subjiciemus.

§. I.

An sit peccatum, contrahere, cum impedimento dirimente?

1974. Esse peccatum grave, certum apud omnes, ait Castropalaus *D. 4. de sponsal. p. 3. n. 2.* cum taliter contrahens opponat se gravi vel Ecclesiae, vel naturae legi, secundum quam tale impedimentum inductum est. Cum autem transgressio legis ponatur in ea specie peccati, in qua specie est bonitas virtutis intenta per legem, cui opponitur, seu quam excludit, spectandus erit finis legum, quibus irritatur matrimonium stante tali circumstantia, cui impedimentum, dirimens matrimonium, annexum est, ut salva stet bonitas virtutis, cujus observantiam, saltem negativam, hoc est, non læsionem, lex actum, illi oppositum irritans, intendit.

1975. Porro, per legem, quæ irritum reddit matrimonium, contractum *cum errore in persona, vel conditione, raptu, vel vi, intendi honestatem* seu bonitatem justitiæ, consequenter ejus læsionem prohiberi, ne alter in re tam gravi, lædatur in jure suo, docet Castropalaus *cit. n. 2.* Ex quo fit, quod, qui scienter cum tali impedimento contrahit, committat peccatum injustitiæ contra alterum illud ignorantem. Idem dicendum est, si, habens impedimentum, ligaminis, matrimonium contrahat. Nam in hoc casu non tantum conjugii, cui prius per matrimonium adhuc durans, obstructus est; sed etiam alteri, quem sibi de facto copulat, injuriam irrogat. Similiter peccat contra justitiam contrahens cum impotentia perpetua vel abso-

luta, vel respectiva; aut non servatâ formâ Tridentini de præsentia Parochi, & testium; ubi hoc Concilij decretum vigeat. Nam in primo graviter decipitur alter; cum simuletur, quod ei constituitur jus in corpore contrahentis ad usum conjugalem, quod non potest; & in altero, cum ea forma præscripta sit, ne uni conjugum fiat injustitia illum defeciendo, prætentâ nullitate matrimonij, de quo utpote clam contracto, Ecclesiae non constat.

Denique contrahens cum impedimento criminis peccat contra justitiam vindicativam; cum voto, cultus disparitatem, vel ordine, contra virtutem Religionis; contra pietatem, si cum affinitate, vel cognatione; contra justitiam legalem, si cum impedimento publicæ honestatis. Nam harum virtutum bonitatem moralem, directè respiciunt leges ea impedimenta stantes; ergo per n. priorum transgressio earum constituitur in specie peccati opposita bonitati talis virtutis.

§. II.

De impedimento ex errore.

Error, prout hic accipitur, est impedimentum dirimens matrimonium defectu consensûs, quem excludit, requisiti ad substantiam matrimonij. Cum enim error faciat, ut objectum, circa quod versatur, sit falsò cognitum, atque adeò non cognitum ipsum; sed aliud, secundum rationem, quâ per errorem proponitur, eo ipso etiam facit, quod circa illud, secundum eam rationem non sit voluntarium, seu consensûs, ut dictum est à n. 1067. Ex hoc autem sequitur, quod error circa individuum personæ faciat irritum errantis matrimonium cum illa, cum excludat consensum in eandem, sine quo non stat matrimonium cum illa ex dict. supra. Unde quando error est circa substantiam, seu individuum personæ, vel etiam qualitatem, quæ redundat in substantiam, error jure naturæ præstat impedimentum dirimens matrimonium ex dict. à n. 1067. quando autem error versatur circa substantiam, vel qualitatem, quæ redundat, vel non redundat in substantiam dictum est loco jam cit. Unde cum error est

est circa *solum* qualitatem, quæ scilicet non redundat in substantiam, hoc est, cui contrahens intentionem suam non alligavit simpliciter, matrimonium non vitatur ex *num.* 1073. & seq. excipit nisi sit circa qualitatem conditionis servilis, ut patebit ex *q. seq.* hoc impedimentum est juris naturalis; cum faciat deficere consensum ad matrimonium cum tali persona jure naturæ requisitum. Unde non subest dispensationi. Est tamen ab ipsomet errante auferibile, si cognito errore, ac defectu consensûs in hanc personam præstet liberè consensum legitimum in eam. Reliqua, quæ circa hoc impedimentum in quæstionem venire possunt, tradidimus à *n.* 1067.

§. III.

De impedimento ex conditione.

1978. *Conditio* prout hic accipitur, est impedimentum, constitutione Ecclesiæ dirimens matrimonium, ratione status servilis in uno contrahentium, ab altero ignorati. Not. autem, quòd conditio servilis non dirimat matrimonium servi cum serva, esto contrahant invitis Dominis: secus est de matrimonio liberi cum serva, vel servi cum libera, sed non nisi servitus sit à libero ignorata, ex dictis *n.* 1039. & antecedat matrimonium liberi, servitutem ignorantis, ex dict. loc. cit. Habet vim dirimendi matrimonium jure solum Ecclesiastico ex *n.* 1041. esto servitus sit solum temporalis, si in re subsit ex *n.* 1041. Hinc matrimonium liberi cum muliere, quam per errorem credebat esse ancillam, seu servam, cum in re non sit, omnino valet, ex *n.* 1041. quod accipit cum data ibid. limitatione. Ubi homo liber advertit, servam esse, quam accepit, putans liberam, potest eam relinquere thoro, & cohabitatione separatam; & transire ad alia vota post judicium Ecclesiæ, de nullitate matrimonij, si post notitiam conditionis, nec facta in eam consensit, ex *n.* 1445.

1979. Not. autem, hæc intelligi de *servis propriè dictis*, ut monuimus *n.* 1446. sciendum enim, olim apud veteres Romanos, ut constat *l. 1. Instit. de jure personarum*, alios fuisse *liberos*, quibus naturali facultate licebat facere, quidquid libebat, extra id, quod vi, aut jure prohibetur; alios *servos*, qui hanc libertatem non habebant, sed ex constitutione juris gentium

Tom. IV.

alterius dominio contra naturam subiecti sunt. Inducebatur autem servitus. 1. natiuitate. Nam nati ex serva, seu ancilla, licet pater esset liber, servi fiebant. 2. captivitate. Nam capti ab hostibus fiebant servi; secus tamen est hodie inter Christianos. 3. venditione. 4. condemnatione mortis propter crimen. Et hæc conditio servilis à libero, vel liberâ ignorata dirimit matrimonium liberæ cum servo, vel liberi cum serva; cujus ratio est, quia aliàs in hoc contractu non servaretur æqualitas, ut dicitur *c. 2. 3. & ult. de conjugio servorum*, & *c. si quis ingenuus. 29. q. 2.* Nam liber plenam sui corporis potestatem alteri concedit; secus autem servus; cum ratione servitutis impediatur; probabilius est, hoc impedimentum esse juris tantum Ecclesiastici, ut fuscus probat Castropalaus *d. 4. de sponsal. p. 5. q. 1. n. 3.*

§. IV.

De impedimento ex voto solenni.

Agitur hic de *solo voto castitatis*, non secundum se (nam sic non habet vim dirimendi matrimonium contrahendum ex *n.* 971. & seq.) sed *solenni*, de quo ex professo actum est *tit. 6. hic à n.* 966. Unde votum hoc loco definitur, impedimentum dirimens matrimonium tali voto affecti contrahendum, aut eo stante contractum, ut constat ex dict. loc. cit. Solennitas porro, vi cujus votum castitatis dirimit matrimonium contrahendum, vel eo stante contractum, voto castitatis emisso in professione Religiosa, vel susceptione ordinis sacri non convenit ex natura rei, & ex se præcisè, sed ex solâ Ecclesiæ constitutione, ex dictis à *n.* 971. Unde jure hodierno nullum votum castitatis vim matrimonij diremptivam *titulo solennitatis*, habet, nisi ex eo, quòd in professione religiosa, vel sacri ordinis receptione emittatur ex *n.* 972. Et ideo est impedimentum jure Ecclesiastico dispensabile, quo per dispensationem sublato, dispensatus solvitur à statu Religiosæ professionis, cum ei sit essentialis ex *n.* 946. Si autem votum solenne castitatis superveniat matrimonio prius rite contracto, non dirimit illud, *si consummatum sit* ex *n.* 444. dirimit tamen *ratum tantum*, si professio religiosa; non autem, si tale votum emissum sit in susceptione sacri ordinis ex *n.* jam citato.

Q99 2

§. V.

§. V.

De impedimento, ex cognatione spirituali.

1981. Cognatio spiritualis est impedimentum constitutione Ecclesie dirimens matrimonium inter conjunctos vinculo spiritualis cognationis, de qua jam egimus supra titulo 11. à n. 1087. est impedimentum juris tantum Ecclesiastici per n. 1088. & quidem perpetuum ex n. 1091. inductum est ob reverentiam, quæ à baptizatis, vel confirmatis debetur baptizanti, vel confirmanti, ac Patrinis ex n. 1088. nascitur ex folio baptismi vel confirmationis collatione & receptione. n. cit. olim triplex erat, paternitas, compaternitas, & fraternitas; inter quos olim contrahebatur compaternitas, exposuimus *n. eodem*: hodie restricta est. 1. ne à viro transfundatur in uxorem; 2. ne pariat impedimentum inter ministrum sacramenti, & Patrinus; Fraternitas autem quæ erat olim, hodie sublata est omnino per n. 1092. sicut etiam Catechismus, qui erat cognatio legalis imperfecta, ut diximus cod. Tit. & superius à n. 1949.

1982. Baptizans & levans filium Pagani, vel Judæi, non contrahit cognationem spirituales cum ejus parentibus; secus, si baptizet, vel levet filium hæretici, ex n. 1095. Patrinus baptismi per Procuratorem, contrahit hanc cognationem; non autem Procurator ex n. 1096. contrahitur à Ministro etiam Laico, non autem à Patrino ex baptismo privato in casu necessitatis, & non solenni, ex n. 1098. & seq. nec contrahitur à Patrinis, cum solæ ceremoniæ baptismi suppleantur in templo ex n. 1103.

Juxta jus antiquum unus tantum Patrinus esse debebat in Baptismo; juxta Tridentinum autem ad summum duo, unus, & una ex n. 1104. Nec plures licite admittit Parochus ex n. 1105. & 1109. nec in hoc dispensat Episcopus ex n. 1105. Si tamen plures levarent, omnes hanc cognationem contraherent n. 1109. In confirmatione autem, etiam hodie, tantum unus, vel una ex n. 1106. Patrini in Baptismo debent esse baptizati, & in confirmatione confirmati ex n. 1107. potest autem agere Patrinum quilibet fide-

lis, rationis compos, nec specialiter prohibitus, cujuscunque ætatis ex n. 1108. ad quos porro se extendat hoc impedimentum, dictum est à n. 1091.

§. VI.

De impedimento ex Cognatione legali.

Cognatio legalis, de qua egimus hoc libro tit. 12. à n. 1117. est impedimentum, Ecclesie constitutione dirimens matrimonium eâ stante contrahendum, vel contractum, inter cognatos legaliter, per n. 1119. est impedimentum juris tantum Ecclesiastici, ex n. cod. alia est perfecta, alia imperfecta per n. 1117. dividitur in tres lineas, nimirum *rectam*, quæ constituit paternitatem legalem; *lateralem*, quæ constituit Fraternitatem legalem; & *alteram*, quæ dicitur affinitas legalis. quæ porro personæ afficiantur hoc impedimento, colligi potest ex dictis à n. 1118. Prima tamen species cognationis legalis, nempe Paternitas, non extendit se ad alias personas adoptato conjunctas in linea recta, nisi quæ tempore adoptionis erant in potestate adoptati per n. 1124. & hæc cognatio legalis in linea recta, & laterali, etiam hodie impedimentum præstat de jure. Affinitas autem legalis, ex communi consensu Doctorum n. 1120. in quantum hæc cognatio præstat impedimentum dirimens inter cognatos legaliter, secundum aliquos nascitur etiam ex adoptione imperfecta, n. 1121. probabilius, ex sola perfecta, seu arrogatione. n. eod. Paternitas, & affinitas legalis præstat impedimentum perpetuum ex n. 1123. Fraternitas autem legalis, solum temporale, durante adoptione per n. 1123.

§. VII.

De impedimento ex cognatione carnali seu consanguinitate.

Cognatio carnalis, seu consanguinitas, de qua diximus tit. 14. à n. 1176. est circumstantia certarum personarum ratione vinculi seu propinquitatis ortæ ab eo, quod descendant ab eodem sanguine, seu proximo stipite per carnalem propagationem, ratione cujus inter eos matrimonium

monium validè contrahi non potest. Jure antiquo cognatio carnalis præstabat impedimentum dirimens usque ad septimum gradum per n. 1229. hodie autem solum ad quartum gradum inclusivè tam in linea recta, quam obliqua, à n. 1185. & seq. solum tamen primum gradum in linea recta præstare impedimentum dirimens jure naturali, & divino, communis tenet; in ulterioribus autem, probabilibus, jure solum Ecclesiastico ex n. 1190. & 1199. quid porro sit arbor consanguinitatis, stipes, gradus, linea recta, obliqua, tam æqualis, quam inæqualis? dictum est à n. 1178. Quomodo autem computandi sint gradus consanguinitatis jure Canonico? quomodo jure civili? à n. 1181. Computus graduum secundum jus Canonicum, in utroque foro servatur, in ordine ad matrimonium; in ordine verò ad successiones, & hereditates, computus juris civilis, juxta dicta n. 1182.

§. VIII.

De impedimento ex crimine.

198. Crimen est impedimentum, indutum in certos adulteros, vel conjugicidas, constitutione Ecclesiæ dirimens matrimonium inter complices delicti. De hoc impedimento egimus *tit. 7. à n. 975.* est impedimentum perpetuum, ex n. 985. & juris tantum Ecclesiastici ex n. 975. dicitur inter certos adulteros, & conjugicidas. Nam 1. adulterium non præstat hoc impedimentum adulteris, nisi conjunctum, vel cum fide data præsentis, aut futuri matrimonij cum superstite, post alterius mortem incundi, vel cum conjugicidio juxta n. 976. & seq. ad hoc impedimentum incurrendum ex adulterio, sine conjugicidio, non sufficit solum adulterium, nec sola promissio matrimonij, sed requiritur utrumque. nec sufficit etiam fides data cum adulterio solum materiali, nec cum copula non consummata, & perfecta; nec adulterium formale, si fides data sit prius, quam adultera sciret alterum conjugatum. Ut autem dicatur ignorasse circumstantiam conjugij, sufficit, juxta Sanchez ignorantia etiam crassa, & supina ex dictis à

n. 983. & notandum, ut adulterium inducat impedimentum, quia conjunctum cum matrimonio contracto de facto, non de jure inter adulteros, aliquos censere, sufficere tale matrimonium solius facti, esto nullitas ejus proveniat ex sola clandestinitate simpliciter, seu ob neglectam formam Tridentini; ut diximus n. 986. probabile tamen est, requiri matrimonium, quod aliàs foret validum, si alter conjunx non viveret, ex n. eod. Promissio seu fides data de matrimonio etiam conjuncta cum adulterio perfecto, & formali, non præstat adulteris impedimentum dirimens, nisi sit vera, pura, & acceptata ex dict. à n. 987. Probabilius autem est, non sufficere, quòd alter præcisè non contradicat n. 988. nec etiam, nisi promissio, & adulterium fiat vivente altero conjuge, ex n. 989. & durante eodem conjugio, ex n. 992. nec si data fides ante adulterium utrinque sit revocata ex n. 993. & seq.

Conjugicidium dirimit matrimonium 1986.

inter complices delicti solum in duplici casu. 1. si unus conjugum cum alio machinatus est in mortem sui conjugis, esto nullum intercesserit adulterium; deinde, si unus tantum machinatus est conjugicidium conjunctum cum adulterio ex n. 996. Notandum autem solam machinationem mortis in vitam alterius conjugis, nisi effectu secuto, non præstare hoc impedimentum, esto facta sit ab utroque; vel ab uno cum interventu adulterij n. 1000. nec sufficit etiam effectu secuto, nisi facta sit ex intentione incundi matrimonium cum alio certo, si unus conjugum occidit; vel cum conjuge superstite, si occidit extraneus n. 1002. & probabile est, debere illam intentionem esse externè manifestatam ex n. 1003. & seq. Idem impedimentum incurritur ex eade, tam mariti, quam uxoris per n. 1010. Valde probabile est, hoc impedimentum non contrahi ab ignorante, hanc poenam esse annexam delicto ex dictis à n.

1011. & seqq.

§. IX.

De impedimento ex cultûs disparitate.

1987. De hoc impedimento egimus *tit. 9. à n. 1039.* Cultu disparēs sunt, qui non sunt ejusdem, sed diversa Religionis, & fidei; hæc disparitas cultûs inter baptizatum & non baptizatum, reperitur; est Ecclesiæ constitutione dirimens matrimonium inter eos contrahendum, aut contractum juxta n. 1059. & est impedimentum juris tantum Ecclesiastici ex n. 1060. non extendit se ad matrimonia fidelium cum hæreticis dirimenda per n. 1061. & seq. hæc tamen conjugia, ubi adest morale, seu prudens periculum perversionis; illicita sunt, per n. 1062. præsertim, si fiant cum pacto, ut omnes liberi sequantur parentis hæretici fidem, ex n. 1065. & seq. Et si autem unus conjugum infidelium conversus ad veram fidem, altero ab eo vel physicè, vel moraliter discedente, licitè, validèque contrahat matrimonium cum fidei, per hoc dissolvendo prius vinculum cum infidei; hoc tamen concessum non est, si conjuges fideles in infidelitatem lapsi sunt, & unus eorum facti penitens, ad fidem revertatur, altero in pertinacia persistente ex n. 1066.

§. X.

De impedimento ex vi, seu coactione.

1988. *Vis, seu coactio*, prout hic accipitur, est impedimentum dirimens matrimonium defectu consensûs per eam exclusi, prout de jure requiritur ad valorem matrimonij, de hoc egimus *tit. 1. à n. 389.* Vis alia est præcisâ, seu absoluta; alia conditionalis; vis, seu coactio solum conditionalis, non tollit voluntarium simpliciter; nec excusat à culpa contra legem naturalem; secus, vis absoluta ex dict. à n. 390.

1989. Vis præcisâ, seu absoluta dirimit matrimonium jure naturæ ex n. 391. & seq. coactio autem conditionata, seu metus alius est gravis, & cadens in constantem virum; alius tantum levis, ut exposuimus n. 393. & seq. Metus etiam gravis, & cadens in constantem virum, si proveniat à causa solum naturali, nec jure naturali, nec jure positivo invalidat sponsalia de futuro, vel de præsentibus ex n. 296. idem tenendum est de metu gravi, & cadente in constantem virum, *jussè incussò à causa li-*

bera ex n. 397. & à fortiori, de metu levi etiam injustè incussò, & directè ad extorquendum consensum ex n. 298. & seq. licet oppositum aliqui sentiant à num. cit. & seq.

Metus autem gravis, *injustè, ac directè* incussus ad extorquendum consensum, irritum facit matrimonium non tantum jure positivo, sed probabilius etiam jure naturali à n. 407. Et hoc procedit, si metus ille incussus sit ab uno contrahentium, sive ab alio, si directè intendit extorquere consensum; sponsalia tamen de futuro ex tali metu, nec jure natura à num. 407. nec jure positivo irrita sunt, n. 426. sed tantum irritanda, ex n. 431.

Metus exhæredationis injustè incussus & directè ad extorquendum consensum à liberis, invalidat matrimonium utraque jure ex n. 486. hic metus *injustè* incussus liberis à parentibus, quoties ejus minæ, vel ipsa exhæredatio contingit propter matrimonium à liberis initum, contra voluntatem parentum, quam in tali casu licitè præterire poterant ex n. 487. probabilius est, *injustè* exhæredari filium ex hoc, quòd nupserit indigno, si prius non recusavit nuptias cum dote oblatas, nec luxuriosam simul vitam elegit ex n. 497. an, & quale impedimentum matrimonio præstat metus amittendæ dotis; item metus pœnæ, à Dominis, vel Magistratibus Laicis statuta? exposuimus à n. 433.

§. XI.

De impedimento ex Ordine Sacro.

De hoc impedimento à nobis actum est *tit. 6. à n. 938.* Notandum autem, quòd prima tonsura, vel quatuor minores ordines matrimonio contrahendo nullum præstant impedimentum per n. 938. contracto tamen matrimonio ejusmodi Clerici amittant beneficia prius obtentâ, cum exceptione in n. cit. Ordo facer sic ordinato præstat impedimentum dirimens matrimonium ab eo contrahendum, aut eo stante, sine dispensatione contractum ex n. 942. non autem si prius sit rite contractum ex n. 947. Ordo facer vim dirimendi matrimonium non habet ex se, & jure naturali, vel etiam positivo divino ex n. 941. obligatio servandi continentiam, quam habet Clericus ordinatus in sacris, non est de essentia status Clericalis, etiam in

in facris, ex *n. eod.* nec illi annexa est ex natura rei per *num. 942.* sed sola Ecclesiæ constitutione per *n. eund.* & probabiliter immediatè ex voto solenni castitatis, mediatè autem ex Ecclesiæ præcepto ex *n. 944.* saltem in casu, quo à Clerico non regulari tacitè votum castitatis in receptione sacri ordinis emissum est; si enim per malitiam ab eo missum esset, adhuc teneretur sic ordinatus ad continentiam, sed immediatè vi præcepti, ex *n. 954.* & tali casu adhuc maneret inhabilis ad matrimonium jure contrahendum, ex *n. 956.* & seq. quando autem dicitur, quòd alia sit causa Clerici, alia Monachi, quoad obligationem servandi continentiam, illa alienitas, seu differentia non sita est in eo, quòd Clerici non regulares ad continentiam servandam non teneantur ex voto; sed solo Ecclesiæ præcepto; regulares autem ex voto: sed in hoc, quòd, licet ambo teneantur ex voto, tamen Clerici non regulares id non habeant ex vi *status Clericalis in sacris*; secus Regulares, vi *status sui regularis*, eò quòd illa obligatio pertinet ad essentiam status Religiosi; non autem status Clericalis, ex *n. 942.* & 946.

§. XII.

De impedimento Ligaminis.

De hoc egimus *tit. 4. à n. 729.* per *ligamen* hic intelligitur matrimonium actum consistens inter duos; & est impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, aut eo stante contractum ab uno conjugum cum alio, seu alieno, juris divini positivi, non naturalis ex dicto *à num. 738.* & procedit, licet primum matrimonium sit tantum ratum; secundum autem etiam consummatum; imò & juratum ex dicto *à n. 733.* primum autem matrimonium ratum tantum nullà potestate humana nisi summi Pontificis solvi posse, sic, ut conjugibus illis transire liceat ad alia vota probabilissima sententia tenet, ut retulimus *à n. 1611.* alijs tamen hoc negantibus *à n. 1621.* solvitur tamen secutà professione religiosa per *n. 1609.* post legem Evangelicam, etiam infidelibus polygamia, seu uxorum simultanea pluralitas illicita est ex *n. 749.* & horum matrimonia consummata, imò etiam rata tantum, nullà potestate humanà dissolvi possunt ex *n. eod.* & seq. possunt tamen in casu,

quo infidelis ad fidem conversus est, altero in perfidia remanente, ac converso pacificè convivere recusante, juxta *n. 742.* Tunc tamen prius matrimonium in infidelitate contractum ex unius conversione non solvitur *ipso facto*, sed contracto matrimonio cum fidei *n. 755.* & seq. quæ notitia de obitu prioris conjugis requiratur, ut alter conjugum licitè transeat ad secunda vota; dictum est *à n. 2830.*

§. XIII.

De impedimento publicæ honestatis seu justitiæ.

Impedimentum publicæ honestatis est *1994.* propinquitas personarum, proveniens ex sponsalibus, dirimens matrimonium contrahendum, aut eà stante contractum à quolibet sponforum cum consanguineis alterius; ut exposuimus *tit. 1. à n. 191.* ubi, Cur hæc propinquitas, Ecclesiæ constitutione, dictum effectum producat, vocetur publicæ honestatis, vel justitiæ; expositum est. Est impedimentum juris tantum Ecclesiastici per *n. 392.* & quidem perpetuum ex *n. 195.* non datur nisi inter sponsum, & consanguineos sponsæ; ac inter hanc & consanguineos sponsi ex *n. 194.* nò autem inter eorum affines, aut consanguineos ad invicem, per *n. eund.* & seq. Nascitur ex sponsalibus tam de futuro, quam præsentis, iisque puris, certis, nec factis in præjudicium priorum sponsalium ex *n. 196.* & quidem juxta jus antiquum etiam ex invalidis præterquam ex defectu consensûs ex *n. 202.* hodie autem, & jure novo solum ex validis per *num. 208.* & seq. Olim extendebat se usque ad quartum gradum, per *n. 223.* & quoad hoc nihil mutatum est à Tridentino, quando nascitur ex sponsalibus de præsentis ex *n. 223.* si autem provenit ex sponsalibus de futuro, hodie non excedit primum gradum ex *n. 223.* an verò nascatur ex sponsalibus principio validis, sed postea sponforum consensu mutuo dissolutis? diximus *à num. 206.*

§. XIV.

De impedimento ex affinitate.

De affinitate specialiter actum *tit. 14. 1995.* *à n. 1211.* ubi etiam exposuimus, qualiter jure civili, qualiter canonico accipiatur. Jure civili non nascebatur ex copula fornicaria; secus de jure canonico, *à n. 1212.*

& seq. & in ordine ad præstandum impedimentum matrimonio non attenditur affinitas secundum leges, sed secundum sacros canones ex n. eod. Non nascitur ex copula, nisi perfecta, & consummata per n. 1213. & de jure canonico tam fornicaria, quam conjugali per n. 1215. ex affinitate non nascitur affinitas per n. 1214. & n. 1223. Unde inter consanguineos viri, & mulieris, inter quos habita est carnalis copula, nulla est affinitas, nullum impedimentum exinde, per n. 1214. & seq. sed tantum inter virum, & consanguineos mulieris cognita ab illo, ac inter istam, & consanguineos viri. Consanguinei talis mulieris, in eo gradu, & linea, sunt affines viro, in quo gradu, & linea, sunt consanguinei mulieris, & vicissim consanguinei viri in eo gradu & linea sunt affines mulieris, in quo gradu & linea sunt consanguinei viri, juxta regulam in n. 1225. ubi etiam n. 1227. dedimus regulam construendi arborem affinitatis.

Affinitas, saltem de jure canonico, habet suos gradus per n. 1228. & alia est legitima, alia illegitima ex n. 1217. & seq. Utraque dirimit matrimonium inter affines, ex n. 1216. & seq. jure tamen solum Ecclesiastico, etiam in primo gradu tam lineæ rectæ, quam transversæ, seu lateralis per n. 1231. & seq. & quidem perpetuo ex n. 1216. & seq. olim utraque extendit se ad septimum gradum inclusivè; hodie autem legitima, solum ad quartum; illegitima ad secundum duntaxat gradum inclusivè, per n. 1229. de penis autem contrahentium in gradu prohibito, dictum est à n. 1238. Affinitatis tria sunt genera, ex n. 1218. ubi in seq. expositum, quomodo & quando, primum, secundum, & tertium genus affinitatis contrahatur. Cæterum genus non mutat gradum affinitatis ex n. 1219. inter consanguineos viri, & mulieris, inter quos copula intercessit, nasci potest affinitas secundi, & tertij generis, per n. 1220. secundum, & tertium genus in ordine ad matrimonia, jure canonico non attenditur ex n. 1223. attenditur tamen quædamque in alijs causis per n. jam citatum.

§. XV.

De impedimento ex impotentia.

De impotentia agitur tit. 15. à n. 1261. est vitium corporis naturale, vel accidentale, impediens coitum, per n. 1273. Talis impotentia coeundi, seu exercendi copulam perfectam, seu naturalis, five accidentalis, præstat impedimentum impotenti, dirimens matrimonium contrahendum, aut eo stante contractum; ex n. 1265. & seq. & quidem quoad omne matrimonium, si sit naturalis absoluta, & perpetua; vel si respectiva, solum cum illo, respectu cuius impotens est, non respectu aliorum, per n. 1266. non autem si solum sit temporalis per n. 1268. est impedimentum juris naturalis ex n. eod. nascitur vel ex frigidity in viro, n. 262. vel ex nimia arctitudine in femina per n. eund. vel ex maleficio, aut alia causa extrinseca in alterutro, aut utroque per n. eundem. Sterilitas nullum parit impedimentum matrimonio per n. 1272. nec impotentia superveniens matrimonio rite contracto, etiam rato tantum ex n. 1274. & seq. nec senium, vel infirmitas ex n. 1284. & seq. quid dicendum de hermaphroditis, enouchis, & spadonibus, constat ex n. 1286. & seq. de impotentia ex parte mulieris, & ad quid teneatur, diximus à n. 1289. & impotentia dubia, à n. 1294. an conjunctus potens, & quando ac qualiter reclamare possit contra matrimonium ex impotentia alterius? à n. 1296. an matrimonium ob unius impotentiam dissolutum restaurari, & quomodo debeat à n. 1309.

§. XVI.

De impedimento ex clandestinitate.

Hoc impedimentum inductum est jure Tridentini: unde clandestinitas hic supponit pro defectu formæ à Tridentino præscriptæ in contractu matrimoniali, nimirum ut fiat *in facie Ecclesie*, seu in præsentia Parochi, & testium; de illo egimus tit. 3. à n. 632. olim matrimonium contractum cum tali defectu, seu cum dicta clandestinitate, validum erat, sed illicitum, ex n. 633. hodie autem, ubi decretum

tum Tridentini publicatum est, non tantum est illicitum (nam quoad hoc nihil innovatum est) sed etiam invalidum propter inhabilitatem contrahentium ad sic contrahendum, inductam à Tridentino per n. 635. Neque per hoc ab Ecclesia in materia hujus sacramenti, facta est ulla mutatio formalis, ut expositum est à n. 1887. sponsalia autem de futuro etiam hodie non tantum validè, sed etiam licitè fiunt clandestinè per dicta à n. 123.

1998. Decretum Concilij, irritans matrimonium simpliciter clandestinè celebrata in loco, ubi publicatum est, non est penale per n. 637. Forma à Tridentino præscripta (ut matrimonium fiat in facie Ecclesie) est substantialis, & non merè probatoria ex n. 638. dictum decretum (in quantum irritans) non obligat ubique, sed tantum, ubi publicatum est, n. 640. Et quamvis matrimonium sponforum retinentium domicilium à loco, ubi hoc decretum locum habet, ad alium de industria transeuntium, ubi Tridentinum non obligat, ut ibi clandestinè contracto matrimonio revertantur ad propria, validum censet Sanchez & alij, ut retulimus n. 643. contrarium tamen sentiunt alij svidem à n. 644. Tale tamen matrimonium, si non valet in vim matrimonij, valet saltem in vim sponsalium de futuro ex n. 651.

Ubi ad valorem matrimonij requiritur præsentia Parochi, necessaria est præsentia ejus, qui est proprius sponforum Parochus, vel alius de ipsius licentia Sacerdos, per n. 657. Est autem in ordine ad hunc effectum Parochus proprius, si saltem unus sponforum sit ejus Parochianus, ex n. 660. & seq. Proprius sponforum Parochus, etiam in aliena Parochia validè assistit matrimonio suorum ex n. 661. imò & licitè, secluso scandalo, ex n. 662. sufficit autem tam Parochi, quam testium, præsentia moralis, de qua n. 673. etiam si vi, vel fraude Parochus, & testes detinerentur per n. cit. & seq.

1999. Præter proprium sponforum Parochum nullus validè assistit eorum matrimonio, nisi sacerdos de ipsius, vel Ordinarij licentia, ex n. 677. & seq. Talis sacerdos à Parocho, vel Ordinario delegatus ad causam specialem v. g. ut assistat horum matrimonio, non potest subdelegare alteri

Tom. IV.

nisi expressè cum hac potestate, quòd possit alteri subdelegare, constitutus sit ex n. 681.

De poenis matrimonij clandestini jure statutis in sic contrahentes, vel eorum liberos, egimus à n. 694. de denuntiationibus à n. 684. qui presumit assistere matrimonio secundum quid clandestino, seu culpabiliter omisis denuntiationibus, per triennium ab officio suspendendus est, ex n. 725. & seq. assistens autem matrimonio alienorum, aut eos benedicens, manet suspensus, dum ab Ordinario ejus Parochi, qui assistere debebat, absolvatur ex n. 728. Testes, qui assistunt matrimonio vel simpliciter, vel secundum quid clandestino, arbitrio ordinarij puniendi sunt ex n. eodem.

§. XVII.

De impedimento ex Raptu.

Raptus mulieris (de quo actum à nobis est *tit. 1. à n. 507.*) causà matrimonij cum ea incundi, jure novo Tridentini est impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, aut eo stante contractum, inter Raptorem & Raptam, quam diu ipsa est in potestate raptoris, ex n. 709. & probabiliter etiam procedit, si mulier rapiat virum ex n. 521. Raptus autem non dirimit sponsalia de futuro ex n. 128. nec matrimonium inter raptam, & eum, qui rapit nomine alieno ex n. 518. non attenditur ad effectum dirimendi qualitas mulieris, ex n. 519. nisi sit sponsa propria, ex n. 514. cum limitatione ibidem posita. Est impedimentum juris tantum Ecclesiastici, ex n. 707. & solum temporale ex n. cod. & hoc impedimentum stat, esto mulier rapta consentiat in matrimonium, dum adhuc est in potestate raptoris, ex n. 516. intellige, si raptus est factus ex sine incundi matrimonium cum rapta ex n. 510.

Not. autem, non committi raptum, sub dicta dispositione irritante Concilij comprehensum, si mulier consentiens abductioni, vi opprimeretur, ex n. 515. secus, secundum aliquos, si vir uxorem invitam raperet, ut durante matrimonio rato tantum, eam opprimeret, ad consummandum matrimonium, ne religionem ingredi possit ex n. 515. sed contrarium proba-

R r r

proba-

probabilis est; quia raptus non habet vim dirimendi pro casu matrimonij prius rite contracti; unde hoc procedere potest solum, quoad penas Raptus.

2003. Quamvis autem in theoria hujus impedimenti nulla sit difficultas de nullitate matrimonij inter Raptorem, & Raptam, contracti, quando constat intervenisse raptum, prout est sub dispositione Concilij, tale matrimonium irritans; cum expressa, & clara sit ejus dispositio, ut rectè notat de Luca lib. 14. in *Annotat. ad S. C. Trid. discurs. 28. n. 1.* quia tamen saepe intercurrunt quæstiones facti (quæ diversis scribentium opinionibus involvuntur) & sunt potius dubitationes quoad applicationem casus particularis ad eam regulam Tridentini, nimirum super verificatione qualitatis veri, quæ sufficiat ad annulationem matrimonij, ac incursum poenarum, in decreto Concilij contentarum: ideo

2004. Quæres. 1. an illa dispositio Concilij irritantis matrimonium locum habeat, ubi cum vera, & positiva violentia mulier abducitur è domo patris, vel alterius conjuncti, seu educatoris, etiam inviti, & contradicentis nullo præcedente tractatu de matrimonio? R. affirmativè cum de Luca *cit. n. 5.* quia in hoc casu concurrunt omnes qualitates raptus, de quo egit Tridentinum, si factus est ex fine matrimonij ineundi, juxta dict. à n. 513. cum seq.

2005. Quæres. 2. an locum habeat in casu, quo (nullo præcedente tractatu super matrimonio futuro) puella volens abducitur è domo patris, vel educatoris, etiam positivè inviti? Affirmativam tener de Luca *cit. n. 5.* quia consensus puellarum, quæ nimirum de facili subjacent seductionibus, non videtur habendus in consideratione. Sed contrarium probabilis est; cum decretum irritans non fundetur in facto, sed probabili periculo, lædendi eo casu libertatem Raptæ ad consensum matrimonio substantialem requisitam; dispositio autem talis locum habet, etiam si periculum in casu particulari deficiat; ut patet in decreto irritante professionem religiosam, factam ante annum ætatis 16. completum.

2006. Quæres. 3. an decretum hoc casu irritans matrimonium habeat locum ubi (nullo tractatu matrimonij prævio) puella vo-

lens abducitur è domo patris, vel alterius ignari, vel absentis, aut dormientis, nulla positivè violentiâ accedente? Affirmativam tener de Luca *cit. n. 6.* sed ibi videtur loqui de jure civili, & quoad penas talis raptus; non quoad vim dirimendam matrimonij, quæ attenditur solum secundum dispositionem juris Ecclesiastici.

Et quamvis apud eundem n. 7. aliqui velint; idem procedere de jure canonico antiquo, innixi aliquibus canonibus relatis in decreto Gratiani, pro consueto Legistarum abusu (ut ipse loquitur) ut unus alium transcribat, nullâ habita consideratione, an bene vel malè dicatur? eorum tamen doctrina locum habere non potest; quia decretum Gratiani non habet vim legis, utpote continens privatam collectionem plurium sententiarum SS. PP. vel decretorum CC. generalium, vel provincialium, aut aliquarum legum civilium, ex quibus ea tantum valent, quantum valet autoritas in foro Ecclesiastico eorum, qui sunt conditores earum. Et ideo meritò, quoad quæstionem propositam resolvit negativam n. 10. ut jam diximus supra.

Quæres. 4. an dictum decretum irritans matrimonium Raptoris cum rapta locum habeat, ubi prævio tractatu matrimonij puella volens rapitur, in invitam, vel saltem ignorantibus parentibus, aut ipsorum curæ subest? R. negativè, si tractatus ille prævio continebat sponsalia. Nam raptus sponse propriæ non subest illi decreto irritanti, ut diximus supra, etiam si alij inviti sint; intellige tamen cum limitatione ibidem data; nec poenis à jure statutis; sic Castropalaus *d. 4. de sponsal. p. 2. q. 2. n. 8. ex c. penult. de Raptoribus.*

§. XVIII.

De impedimento ex defectu ætatis.

Non agimus de defectu ætatis, ex quo fit, aliquos nondum habere usum rationis; ut, cum requisita deliberatione, (de qua à n. 380.) consensum, ad contractum præsertim indissolubilem, atq; ad eò perpetuum, & valde gravem, præstare non possint; sed eo, quo stante, jure solum Ecclesiastico sponsalia, vel matrimonia irritantur. Et quamvis, ut patet ex dictis, ætas non contineatur inter impedimenta dirimentia,

supra

suprà enumerata (sicut nec conditiones, que contrariantur substantiæ matrimonij, de quibus fusc actum est *tit. 5.*) de illo tamen defectu in præsens etiam breviter dicendum venit.

Ad valorem igitur sponsalium de futuro jure Ecclesiastico requiritur septennium completum ex n. 585. & quamvis aliqui censent sufficere septennium completum *moraliter*, malitiâ nimirum ætatem supplente, ut diximus n. 589. & seq. probabilis tamen est, requiri septennium *physicè* completum, ex n. 591. Ex hoc fit defectum septennij *physicè* completi, constitutione Ecclesiæ, dirimere sponsalia de futuro; cum ea, stante hoc defectu contracta, probabiliter non valeant, ut dictum est; ad matrimonium autem validè contrahendum, jure canonico, requiritur in contrahentibus ætas legalis nimirum pubertatis, à jure definitæ, quæ habetur non tantum numero annorum 14. in masculis, & 12. completorum in feminis; sed etiam cum malitiâ supplet ætatem, ut diximus à n. 601. & seq.

P A R S II.

De Dispensationibus Matrimonialibus.

Cum non raro contingat, occurrere ^{2010.} iustas causas, ut, qui propter impedimentum inter ipsos existens matrimonium vel licent, vel etiam validè contrahere non possunt, lege illud vel præcisè prohibente contrahere, vel etiam annullante, à tali lege solvantur: plures autem difficultates occurrant tum in libello, seu supplicatione pro dispensatione impetranda; tum in rescripto, seu dispensationis concessione, communiter multiplicibus clausulis modificata, quæ obicem vel dubitationem cautare possint, ad calcem hujus questionis tractatum aliquem super hoc adijcere placuit.

ARTICULUS I.

De dispensatione in genere.

^{2011.} Præmitto hunc articulum, præsertim quoad questionem, an dispensatio cadat in jus naturale, & divinum? vel an dispensatio inferioris cadat in legem superioris?

Tom. 17.

Nam sine horum notitia vix rectè possunt resolvi quæstiones de dispensationibus in impedimentis matrimonij, de quibus hic agendum erit. Dispensatio, prout hic accipitur, est juris alicujus relaxatio; seu exemptio alicujus à legis obligatione, ut colligitur ex *c. de multa* & *qui. 1. quæst. 7.* Et ideo vocatur etiam *moderatio canonum. c. Ipsa pietas. Q. si inquirat. 23. q. 4.* ejus effectus est, ut, quod de jure est illicitum, dispensatione fiat licitum. Hinc dispensatus in aliqua juris inhabilitate, fit habilis æquè, ac habilis naturaliter, seu habilis de jure communi. Nam fictio juris tantum operatur in casu ficto, quantum veritas in casu vero. *L. Filio. ff. de Lib. & Posthum. & factum civiliter eundem habet effectum, quem factum naturaliter. L. fin. ff. mandat. L. si mater. C. de Just. intellige, in casibus, ad quos jure disponente talis fictio porrigitur;* non autem, secus; Et ideo quoad habilitatem personæ dispensatæ nulla admittitur distinctio inter habilem *naturaliter*, seu de jure communi; & habilem *ex dispensatione*; cum procedant ab eodem fonte, nimirum Principe, qui potest lege suâ inducere habilitatem, & inhabilitatem, nimirum vel condendo legem generalem, sive inducendo jus singulare; Sic Vincent. de Justis *l. 1. dispens. matr. c. 1. n. 12.* Dispensatio non est lex, sed remissio legis, & secundum quod est in dispensato, est jus privatum *c. 33. q. 2. c. Interfellores 13. & c. in adolescentia. 14.*

Dispensatio etiam non est privilegium. ^{2012.}
1. quia hoc aliquando præter jus conceditur; Castropal. *tom. 1. tr. 3. d. 6. p. 1. n. 8.*
2. quia hoc quandoque conceditur sine causa, Sanchez *l. 8. matr. d. 1. n. 1.* Nec est irritatio legis, impediendo, ne robur acquirat; v. g. necessariam illi confirmationem negando. Nam dispensatio non tollit legem, sed tantum eximit ab illa; Salas *de Legibus, d. 20. s. 1. n. 2.* Nec est interpretatio legis; hæc enim non eximit à lege, sed solum ex debitis principijs deducit, in tali casu legem vim non habere, aut in hoc, vel illo sensu accipiendam esse; Arriaga *Theol. tom. 2. d. 5. s. 6. n. 47.* Deinde *dispensare* est actus jurisdictionis; *interpretari* non est actus jurisdictionis, sed doctrinæ. Nam quilibet vir doctus potest doctrinaliter legem interpretari; non tamen dispensare legem. Nec etiam

R r r 2

est